

UNIVERZITA PARDUBICE
FAKULTA FILOZOFICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2022

Bc. Diana Pidimová

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Příbuzenská pěstounská péče a její motivace

Bc. Diana Pidimová

Diplomová práce

2022

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2020/2021

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Diana Pidimová**
Osobní číslo: **H20389**
Studijní program: **N0111P190001 Resocializační pedagogika**
Téma práce: **Příbuzenská pěstounská péče a její motivace**
Zadávací katedra: **Katedra věd o výchově**

Zásady pro vypracování

Diplomová práce se bude zabývat příbuzenskou pěstounskou péčí a její motivací. Bude rozdělena na dvě části – část teoretickou a výzkumnou. Teoretická část se bude zabývat základními formami náhradní rodinné péče, příbuzenskou pěstounskou péčí, osobností pěstouna, problematikou motivace obecně i ve vztahu k pěstounské péči. Ve výzkumné části budu hledat odpovědi na základní výzkumnou otázku: Co vede příbuzné k tomu, že přijmou do pěstounské péče dítě? Jaká je jejich motivace? Výzkum bude pravděpodobně kombinovaný.

Cílem této práce je na jedné straně objasnit okolnosti a motivy, které příbuzné vedou k přijetí dítěte do pěstounské péče, na druhé straně zjistit nejčastější problémy s tímto typem náhradní péče spojené.

Rozsah pracovní zprávy:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. DEGARMO, John. *The foster care survival guide: the essential guide for today's foster parents*. Ocala, Florida: Atlantic Publishing Group, [2018]. ISBN 978-16-202-3580-5.
2. GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1788-3.
3. MATĚJČEK, Zdeněk. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 1992. ISBN 80-04-25236-2.
4. SYCHROVÁ, Adriana. *Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče*. Vydání I. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2015. ISBN 978-80-739-5955-5.
5. ŠKOVIERA, Albín. *Dilemata náhradní výchovy: [teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech]*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-736-7318-5.
6. ZEZULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9.

Vedoucí diplomové práce: **doc. PhDr. Albín Škoviera, Ph.D.**
Katedra věd o výchově

Datum zadání diplomové práce: **1. května 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **1. května 2022**

doc. Mgr. Jiří Kubeš, Ph.D.
děkan

Ing. Jaroslav Myslivec, Ph.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 1. května 2021

PROHLÁŠENÍ AUTORA

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 15. 6. 2022

Bc. Diana Pidimová

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych ráda poděkovala především vedoucímu mé práce panu doc. PhDr. Albínu Škovierovi, PhD. za pomoc při psaní diplomové práce a za jeho cenné rady a připomínky. Zároveň bych ráda poděkovala všem respondentům, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření a pomohli mi tak práci dokončit. V neposlední řadě bych ráda poděkovala rodině, partnerovi a všem, kteří mě podporovali nejen při psaní diplomové práce, ale i po celou dobu studia.

ANOTACE

Tato diplomová práce se zabývá příbuzenskou pěstounskou péčí a její motivací. Je rozdělena na dvě části – část teoretickou a část výzkumnou. Teoretická část se zabývá rodinou, náhradní rodinnou péčí, příbuzenskou pěstounskou péčí a její motivací. Ve výzkumné části jsou rozebírána a hodnocena data získaná z dotazníkového šetření. Hlavním cílem diplomové práce je zjistit, co vede příbuzné k tomu, že přijmou do pěstounské péče dítě a jaká je jejich motivace.

KLÍČOVÁ SLOVA

Rodina, dítě, motivace, příbuzenská pěstounská péče, náhradní rodinná péče

TITLE

Relatives foster care and its motivation

ANNOTATION

This diploma thesis deal with a relatives foster care and its motivation. It is separated into two parts – the theoretical part and the research part. The theoretical part deals with family, substitute family care, relatives foster care and its motivation. In the research part, data from questionnaire survey are analyzed and evaluated. The main aim of diploma thesis is to find out what leads relatives to the admission of children to the foster care and what is their motivation.

KEYWORDS

Family, child, motivation, relatives foster care, substitute family care

OBSAH

Úvod.....	11
1 Rodina.....	13
1.1 Funkce rodiny	13
1.2 Typologie rodin.....	14
1.3 Rodičovství.....	16
2 Náhradní rodinná péče	18
2.1 Formy náhradní rodinné péče	18
2.1.1 Svěření dítěte do péče jiné osoby	18
2.1.2 Poručenství.....	19
2.1.3 Osvojení	20
2.1.4 Pěstounská péče	21
2.1.5 Pěstounská péče na přechodnou dobu	21
2.2 Pěstounská péče	22
2.2.1 Formy pěstounské péče.....	23
3 Příbuzenská pěstounská péče.....	25
3.1 Osobnost pěstouna	25
3.2 Role pěstounů	26
3.2.1 Prarodiče v roli pěstounů	26
3.2.2 Tety a strýcové v roli pěstounů.....	28
3.2.3 Sourozenci v roli pěstounů	28
3.3 Důvody umístění dítěte do příbuzenské pěstounské péče	29
3.4 Rizika a přínosy příbuzenské pěstounské péče.....	30
3.5 Kontakt dítěte s biologickými rodiči	32
4 Motivace	34
4.1 Motiv a stimul.....	35
4.1.1 Druhy motivů.....	35

4.1.1.1	Motivy zveřejněné	36
4.1.1.2	Motivy neveřejné	36
4.1.1.3	Motivy skryté	36
4.2	Zdroje motivace	38
4.3	Vnitřní a vnější motivace	39
5	Výzkumná část	41
5.1	Metodika výzkumu	41
5.1.1	Výzkumný soubor	42
6	Interpretace výsledků	43
7	Diskuze	61
8	Závěr	65
9	Použitá literatura	66
10	Přílohy	70
10.1	Dotazník	70

SEZNAM OBRÁZKŮ A TABULEK

Obrázek 1: Grafické znázornění respondentů dle pohlaví.....	43
Obrázek 2: Grafické znázornění respondentů dle věku	44
Obrázek 3: Grafické znázornění respondentů dle vztahu k dítěti/dětem, které mají v péči	45
Obrázek 4: Grafické znázornění respondentů dle doby péče o dítě	46
Obrázek 5: Grafické znázornění respondentů dle počtu dětí, které mají v péči	47
Obrázek 6: Grafické znázornění respondentů dle toho, zda pečují o další nezletilé, nezaopatřené dítě/děti, které nejsou v příbuzenské pěstounské péči	48
Obrázek 7: Grafické znázornění respondentů dle toho, kdo je oslovil s tím, zda budou pěstouny	49
Obrázek 8: Grafické znázornění respondentů dle toho, co je vedlo k přijetí dítěte/děti do péče	50
Obrázek 9: Grafické znázornění respondentů dle toho, co se stalo v původní rodině dítěte/děti, které přijali do péče.....	51
Obrázek 10: Grafické znázornění respondentů dle toho, zda udržují kontakt s biologickými rodiči dítěte/děti	52
Obrázek 11: Grafické znázornění respondentů dle toho, zda udržuje kontakt s biologickými rodiči dítě/děti, které mají v péči	53
Obrázek 12: Grafické znázornění respondentů dle toho, v čem vidí pozitiva udržování kontaktu biologických rodičů a dítěte/děti, které mají v péči.....	54
Obrázek 13: Grafické znázornění respondentů dle toho, v čem vidí negativa udržování kontaktu biologických rodičů a dítěte/děti, které mají v péči.....	55
Obrázek 14: Grafické znázornění respondentů dle toho, co pro ně bylo nejtěžší po přijetí dítěte/děti	56
Obrázek 15: Grafické znázornění respondentů dle toho, co bylo nejtěžší pro dítě/děti	57
Obrázek 16: Grafické znázornění respondentů dle toho, jak reagovalo na přijetí dítěte/děti do péče jejich okolí.....	58
Obrázek 17: Grafické znázornění respondentů dle toho, jaké problémy řešili po začátku přijetí dítěte/děti do péče	59
Obrázek 18: Grafické znázornění respondentů dle toho, kdo jim nejvíce pomáhal při přijetí dítěte/děti do péče	60

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

PPP	Příbuzenská pěstounská péče
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NRP	Náhradní rodinná péče
Sb.	Sbírka zákonů
Atd.	A tak dále
Tzv.	Takzvaný

ÚVOD

Pro svou diplomovou práci jsem si vybrala téma příbuzenská pěstounská péče a její motivace. Toto téma jsem si vybrala jednak na základě svého předchozího bakalářského studia, kde jsem se osobně setkala s pěstounkou a velmi mě její příběh zaujal, a především také proto, že jsem sama vyrostla ve fungující rodině a myslím si, že je velmi důležité, aby každé dítě mělo šanci vyrůstat v rodině, kde se bude cítit bezpečně. Pokud takové prostředí může rodina dítěti poskytnout, tak dle mého názoru vůbec nezáleží na tom, zda je to rodina biologická či rodina náhradní. Mnoho dětí je připraveno o možnost vyrůstat v biologické rodině z nejrůznějších důvodů, na druhou stranu ale existuje spousta párů, které po dítěti touží a z nějakého důvodu vlastní děti mít nemohou, proto je tu náhradní rodinná péče, která je dle mého názoru perfektním řešením pro oba tyto případy.

Náhradní rodinná péče vznikla proto, aby právě děti, které nemohou vyrůstat v biologických rodinách mohly být umístěny do rodiny náhradní. Předchází se tak tomu, aby tyto děti byly umisťovány do ústavního zařízení, které na ně může mít negativní dopad.

Příčinami vedoucí k náhradní rodinné péči mohou být okolnosti, kdy se rodiče o děti nemohou, neumí nebo nechtějí starat. V případech, kdy se rodiče o své děti nemohou starat z vážných důvodů jako je smrt či výkon trestu odnětí svobody, se jako nejvhodnější řešení jeví adopce a pěstounská péče (Pávková, 2008)

System náhradní rodinné péče pouze výjimečně řeší osiřelé děti, kterým zemřel jeden nebo oba rodiče. Nejčastěji se setkáváme s případy, kdy děti mají otce i matku, nebo alespoň jednoho ze svých rodičů, kteří se ale nechtějí nebo nejsou schopni o své dítě řádně postarat. V takových případech se hledají vhodní kandidáti k zajištění péče z řad širší rodiny, do které bývají tyto děti přednostně svěřovány.

Diplomová práce nese název „*Příbuzenská pěstounská péče a její motivace*“. Jak je zřejmé z názvu práce, zajímalo mě, co všechno sehrálo roli v tom, že se příbuzní rozhodli přijmout dítě/děti do PPP. Dále jsem se zaměřila na to, co se stalo v rodině dítěte/děti které do PPP přišly, Jaký kontakt udržuje biologická rodina s dětmi i pěstouny, v čem pěstouni vidí pozitiva a negativa posilování těchto kontaktů, co bylo největším problémem po přijetí pro dítě/děti i pro pěstouny a jak přijalo rozhodnutí stát se pěstouny jejich okolí.

Tato práce je rozdělena do dvou částí. První část diplomové práce je zaměřena na teorii a druhá na část praktickou. Teoretická část je rozdělena do čtyř kapitol. V první kapitole je

definována rodina, její funkce, typologie rodin a rodičovství. Druhá kapitola se věnuje náhradní rodinné péči. Konkrétně formám náhradní rodinné péče. Třetí kapitola se zabývá příbuzenskou pěstounskou péčí, osobností pěstouna a rolemi pěstounů. Dále pak důvody, proč bylo dítě umístěno do PPP, jaká jsou rizika a přínosy PPP a v neposlední řadě je zde popsán kontakt dítěte s biologickými rodiči. Poslední kapitola se věnuje motivaci, kde nalezneme obecně pojem motivace i motivaci k pěstounství, následně co je to motiv a stimul, jaké jsou druhy motivů, zdroje motivace a vnitřní a vnější motivaci.

V praktické části diplomové práce nalezneme metodiku výzkumu, charakteristiku výzkumného souboru, popis metody získávání a zpracování dat jejich analýzu a vyhodnocení.

1 RODINA

Rodina je malá skupina osob, které jsou navzájem spojeny manželskými, příbuzenskými či jinými vztahy, a zvláště společným způsobem života. Je to seskupení muže, ženy a jejich dětí, které se označuje jako nukleární rodina a ta je všude považována za základní jednotku solidarity a vzájemné zodpovědnosti. (Lovasová, 2006)

Podle Matouška (2003) je rodina prvním a závažným modelem společnosti s jakým se dítě setkává. Předurčuje jeho vývoj, vztahy k druhým lidem, orientuje dítě na určité hodnoty, vystavuje ho konfliktům a poskytuje mu podporu.

Dunovský (1999) definuje rodinu jako „malou primární společenskou skupinu, založenou na svazku muže a ženy, na pokrevním vztahu rodičů a dětí či vztahu jej substituujícím“. To se týká především pěstounské péče či osvojení. Jedná se o soužití ve společné domácnosti a každý člen rodiny plní své sociální role. Stejně jako každé společenství, tak i rodina by měla plnit své funkce. Pokud některá z funkcí chybí, lze toto společenství chápat jako narušené a rodina je potom problémová.

1.1 Funkce rodiny

Úkolem rodiny jako organismu je vytvořit takové vztahové a materiální prostředí, ve kterém se může vyvinout dítě tak, aby bylo po postupném oddělení od rodiny schopno žít samostatně a vytvořit pak vlastní rodinu. (Hajný, 1999)

Rodina má v naší společnosti nezastupitelnou úlohu a má dané normy, jaké funkce by měla splňovat. Tyto funkce se však během vývoje společnosti stále mění. Některé ustoupily, další vymizely úplně nebo se na některé bere velký zřetel. Rodina, by měla plnit 4 základní funkce, aby byla považována za funkční. (Dunovský, 1999)

Biologicko-reprodukční funkce

Tato funkce je v literatuře často označována také jako funkce sexuální. Má za úkol zabezpečení udržení života porozením potomka. Vzniká zde smysl vztahu muže a ženy a nachází se zde genetická výbava, pokud dojde k početí potomka. Tato funkce je často uplatňována i mimo rodinu, ale v rodině má zásadní význam. Nejde pouze o zplození nového jedince, ale také o zabezpečení kvalitních podmínek pro jeho správný vývoj.

Ekonomicko – zabezpečovací funkce

Tato funkce je vztahována na všechny členy rodiny, nikoli pouze na dítě. Nelze do této funkce řadit jen finanční zajištění, ale je třeba se zaměřit také na vnitřní činnosti rodiny, které jsou nutné k fungování domácnosti. Mezi tyto činnosti patří například péče o domácnost či příprava stravy. Zabezpečovací funkce není brána pouze jako materiální funkce, přechází i do jiných oblastí a má poskytovat všem členům rodiny pocit jistoty.

Emocionální funkce

Nejzákladnější funkcí rodiny je citová funkce, která by měla zajišťovat emocionální zázemí všem členům. V dnešních moderních rodinách bohužel vystupují spíše faktory hmotné povahy. Emocionální funkce je však potřebná pro všechny členy rodiny ve stejné míře. Jak mezi partnery, tak pro jejich potomky, pouze v jiné podobě. Je třeba podotknout, že zájem o dítě a pozorování jeho socializace je pro život rodiny velmi důležitým faktorem k uspokojení potřeb.

Funkce socializačně-výchovná

Tato funkce je ve velké míře ovlivňována výše zmíněnými emocionálními vztahy mezi členy rodiny. Pokud nefunguje emocionální vazba mezi rodiči a dítětem, jen těžko může být naplněna tato funkce, která spočívá v reálném zájmu o potomka, v jeho přijetí, v zájmu uspokojování jeho potřeb a ve snaze o správný vývoj a výchovu. Důležité je také prosazovat jeho zájem, učit překonávat životní překážky a chránit ho. Tato funkce je obsažena v Úmluvě o právech dítěte, což je velmi stěžejní dokument při práci s dítětem a rodinou. (Dunovský, 1999)

1.2 Typologie rodin

Typy rodin můžeme definovat na základě různých faktorů, na které se zaměřujeme. Členění tedy není jednoznačné a mnoho autorů k typologii přistupuje odlišně.

Dříve byly typologie rodin vnímány jako rodinné diagnózy. Sociální pracovníci je využívali při intervenci v rodině. Dnes již tento pojem není využíván nebo jen velmi zřídka. Hodnocení rodin podle určitých kritérií však přetrvává dodnes. Kritéria hodnocení totiž napomáhají sociálním pracovníkům v dané rodině předpokládat výsledek jejich zásahu.

Perfekcionistické rodiny

Tyto rodiny jsou v literatuře označovány také jako represivní, úzkostné, neurotické či utažené. Vyžadují úspěch od všech členů rodiny ve všech situacích. Pokud se v těchto rodinách vyskytne problém, mají takovou povahu, že do jejich řešení nejsou vtahovány orgány pečující o práva dětí, policie a soudy. Jsou však poměrně dobře ovlivnitelné, většinou sami vyhledají pomoc odborníků a snaží se s nimi spolupracovat.

Nepřiměřené rodiny

Také rodiny nezralé, neadekvátní, dětinské či externě závislé. Jedná se o typ rodiny, kde jeden či oba dospělí nevládají řešení všedních problémů samostatně a spoléhají téměř vždy na pomoc od širší rodiny, komunity nebo od pracovníků sociálních služeb. V těchto rodinách je oslabena schopnost předvídat, co se stane a někdy i schopnost vyhodnotit to, co se již děje. Potíže nastávají zejména při obstarávání a hospodaření s penězi. Tyto rodiny bývají ovlivnitelné při dobrém a dlouhodobém vedení ze strany sociálního pracovníka.

Egocentrické rodiny

Jsou uváděny také jako rodiny prestižní, chladné či rozštěpené. Rodina s jedním či oběma dospělými je pohlcena svou kariérou. V těchto rodinách nechybějí příjmy, ale jsou vydávány zejména na prestižní záležitosti. Manželský nesoulad je velmi častý a vyskytuje se i násilí mezi partnery, ale to je, pokud možno tajeno. V těchto rodinách je na prvním místě společenská kariéra, ale emocionální funkce bývá zanedbána. U dětí se objevují i psychické obtíže, někdy zanedbávají školní docházku a mají další predelikventní projevy. Odbornou pomoc vnímají členové těchto rodin rozporuplně a mají sklon ji zneužívat k prosazení individuálních zájmů. Prognóza odborných zásahů je tím pádem nejistá.

Asociální rodiny

Tento typ rodin bývá často charakterizován také jako impulzivní, agresivní, dokonce i jako deviantní či delikventní. Vyznačují se nepřiměřeným postavením hodnotového systému. Vztahy v rodině bývají mělké, neodpovědné. Manželství vzniká obvykle z náhlého popudu, děti bývají neplánované a často jsou dány k adopci či k jinému typu náhradní rodinné péče. V rodině se často vyskytuje zanedbávání a zneužívání dětí a projevy fyzické agresivity. Častá je také závislost na návykových látkách, zejména na alkoholu. Prognóza práce s takovou rodinou není dobrá, je zde třeba odborný zásah, který si musí klást realizovatelné cíle a postupovat po malých krocích. (Matoušek, 2013)

1.3 Rodičovství

Rodičovství je procesem péče o dítě, vztahu a zároveň také procesem, který směřuje od závislosti, připoutání a kontroly dítěte přes postupné uvolňování až po jeho odpoutání a svobodu. Dobrý rodič naplňuje potřeby svých dětí, poskytuje jim potřebnou péči, je pro ně místně i časově dosažitelný, chová k nim láskyplný vztah, zajišťuje jejich bezpečí a v neposlední řadě je také chrání a poskytuje jim podporu až do doby, kdy jsou schopny se postavit na vlastní nohy. (Mikulková, 2015)

Matějček (2017) ve své publikaci uvádí, že není dobře, když je mateřská láska slabošská, ale není dobře, ani když je brána jen jako oběť, naopak má být důsledná, náročná a třeba i přísná. Každé dítě, ať už je vychovatelné snadno či obtížně, ať je pozitivně či negativně laděné, klidné či neklidné, během svého dětství potřebuje získávat zpětné vazby, zkušenosti, dovednosti, které mu jednou pomohou dobře zvládnout překážky a nástrahy, které mu život přinese. Jedním z prvních míst, kde se takovému poznání dítěti dostává je prostředí rodiny a kontakt blízkých lidí, kteří v ní žijí. Matka a otec jsou v životě dítěte významnými osobami, a proto je dobré, pokud mají kromě lásky také hodně sil a pocitů rodičovské kompetentnosti, aby mohli být pro své děti dobrým zdrojem tohoto poznání. Vazba dítěte s rodičem může být narušena, pokud síly, kladný vztah a někdy také důležité informace chybí. Dítě bude obtížněji a pravděpodobně i méně úspěšně překonávat překážky spojené s dalším vývojem. (Kolčárková, Lacinová, 2008) Dítě potřebuje emocionálně kladné prostředí a dostatek projevů lásky, což zahrnuje zejména právo žít s každým ze svých rodičů, pokud by mu to neškodilo.

Narození dítěte je událost, která zcela mění vztahy v rodině i chod domácnosti. Nepřináší však pouze pozitivní změny a příjemné prožitky, ale naopak vnáší do rodiny mnohdy spíše negativní pocity, pochyby a narušení emocionální rovnováhy mezi rodiči. (Gillernová, 2011)

Mezi negativa rodičovství řadíme například zpomalení pracovní kariéry pečujícího rodiče, s kterou souvisí také jeho nedostatečné finanční ohodnocení, finanční závislost a omezení osobní svobody. Dále je velmi častý pocit vyčerpanosti, emoční lability a někdy částečná či úplná absence sexuální touhy po partnerovi. Některé páry se rodičovství brání z důvodu, že se jedná o nevratné rozhodnutí, které nelze vzít zpět, ze strachu z nedostatečné zralosti a nepřipravenosti na přijetí rodičovské role, ze strachu, že nebudou dobrými rodiči nebo že nechtějí přivést děti do dnešní doby, kdy hrozí nukleární konflikt či další závažné globální problémy. (Sobotková, 2012)

Rodičovství bývá známkou dospělosti, připravenosti, emocionální zralosti a stability jedince. Zároveň bývá pro mnoho rodičů výzvou a smyslem života, neboť jim dává nové příležitosti k osobnímu rozvoji a sebevyjádření. (Sobotková, 2012)

Rodičovství tedy můžeme vnímat jako schopnost žít v partnerském vztahu, kdy jsou oba jedinci schopni přijmout tuto důležitou životní roli, která není jednoduchá a přímočará. Dříve se předpokládalo, že každá žena má v sobě mateřské pudy, a že sama pozná, kdy přišel její čas splnit určitý cíl svého života, a to stát se matkou. Tento koncept přestává postupně platit v tzv. vyvinutých zemích. Pokud se dva jedinci rozhodnou, že chtějí být rodiči, nastává velmi složitý rozhodovací proces. (Dunovský, 1999)

2 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

Ačkoliv je výchova dětí a péče o jejich příznivý vývoj právem, ale také povinností všech rodičů, ne všichni rodiče se o své dítě chtějí nebo mohou starat. V situacích, kdy děti nemohou z nejrůznějších důvodů vyrůstat ve vlastní rodině, existuje několik forem náhradní rodinné péče, které řeší ochranu dětí a jejich dětství, když biologická rodina selhává. Tyto formy jsou upraveny zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění. Patří sem pěstounská péče, pěstounská péče na přechodnou dobu, svěřeni dítěte do péče jiné osoby, poručenství a osvojení dítěte. Najít optimální formu náhradní rodinné péče, pokud se biologičtí rodiče dítěte nacházejí v situaci, která jim neumožňuje se o dítě postarat je jedním z hlavních úkolů orgánu sociálně – právní ochrany dětí. (MPSV, 2021)

Hlavní myšlenkou této péče je, že život dítěte se má podobat životu v přirozeném rodinném prostředí. Dětem svěřeným do náhradní rodinné péče chybí sociální zázemí. V těchto případech se hledá vhodná náhradní rodina nebo dítě zůstává v té původní, širší. S pojmem náhradní rodinná péče (NRP) se často pojí náhradní výchova, při které by dítě mělo být vychováváno ve svém přirozeném rodinném prostředí, což je však někdy nemožné. Náhradní výchova je tedy realizována pomocí náhradní rodinné péče, ale i péče o dítě v zařízení. Rozdíl mezi náhradní rodinnou péčí a ústavní péčí je v tom, že v ústavní péči vychovává jedince zařízení v čele s fyzickými osobami, kdežto v náhradní rodinné péči vychovává fyzická osoba. (Bubleová, 2011)

2.1 Formy náhradní rodinné péče

Ve společnosti dochází často k mylným domněnkám, že náhradní rodinná péče znamená především osvojení. Je to způsobeno nejspíše tím, že tento pojem je jen zřídka vymezen i v odborných publikacích a literatura se často zaměřuje spíše na konkrétní typy péče, nikoliv na pojem jako takový. (Nožířová, 2012)

2.1.1 Svěření dítěte do péče jiné osoby

Do této formy náhradní rodinné péče může soud svěřit dítě v případech, kdy o něj osobně nemůže pečovat žádný z rodičů ani poručník, rozhodnutí o svěření dítěte do péče musí být však v souladu se zájmy dítěte. Soud může dítě svěřit pouze osobě, která poskytuje záruku řádné péče, má bydliště na území České republiky a souhlasí se svěřením dítěte do své péče. Soud převážně upřednostňuje příbuzné dítěte nebo osobu dítěti blízkou. Pečující osobě jsou soudem vymezena práva a povinnosti, jaké bude vůči dítěti mít a tato osoba má také povinnost informovat rodiče o důležitých záležitostech. Pokud soud nerozhodne jinak,

zůstává rodičům zachována rodičovská odpovědnost k dítěti a rodiče jsou i nadále zákonnými zástupci. Soud však stanoví rozsah výživného, které musí rodiče platit pečující osobě. V případě, kdy není možné výživné stanovit, nemůže být dítě svěřeno do péče jiné osoby, ale může být svěřeno do pěstounské péče, kde budou pěstounům vypláceny dávky pěstounské péče. Tato forma péče má přednost před péčí o dítě v ústavní výchově. (MPSV, 2021)

Nejčastějšími důvody svěřením dítěte do péče jiné osoby jsou výkon trestu odnětí svobody, nemoc či odcestování do ciziny. Jedná se však většinou pouze o přechodný stav a dítě se poté vrací do své původní rodiny. (Bubleová, 2011)

2.1.2 Poručenství

V situaci, kdy ani jeden z rodičů nevykonává vůči dítěti rodičovskou odpovědnost v plném rozsahu, soud jmenuje poručníka dítěte. Nejčastěji k tomu dochází v případech, kdy rodiče nezletilého dítěte zemřeli, byli zbaveni rodičovské odpovědnosti nebo jim výkon této odpovědnosti byl pozastaven, když se dítě narodilo nezletilým rodičům nebo v situaci, kdy je jeden z rodičů nezletilý a druhý rodič není znám. Poručník, který o dítě pečuje, má vůči němu práva a povinnosti jako jeho rodič, ale nemá k němu vyživovací povinnost. V případě osobní péče jsou poručník i dítě zabezpečeni dávkami pěstounské péče. Soud by měl při jmenování poručníka brát zřetel na to, koho doporučili rodiče dítěte, pokud to není v rozporu se zájmy dítěte. Pokud rodiče nikoho nedoporučili, soud ustanoví poručníkem dítěte někoho z příbuzných či osobu blízkou dítěti nebo jeho rodině. Osoba, kterou soud ustanovil může poručnictví odmítnout. Poručník může rozhodovat jen o běžných záležitostech týkajících se dítěte, v ostatních případech musí být záležitosti schváleny soudem. Pokud není dítěti ustanoven poručník nebo dokud se ustanovený poručník neujme své funkce, vykonává poručenství orgán sociálně – právní ochrany dětí jako veřejný poručník. (MPSV, 2021)

Tento typ péče je často využíván u starších dětí, u kterých je osvojení problematické, a to z důvodu pevných vazeb s původní rodinou a ustálené identity v biologické rodině.

Rozdíl mezi poručenstvím a pěstounskou péčí spočívá v tom, že během pěstounské péče žádá náhradní rodina v závažných věcech o souhlas biologické rodiče, kdežto u poručenství žádá poručník o souhlas soud. (Gabriel, 2008)

2.1.3 Osvojení

Tento pojem laická veřejnost obvykle moc nezná, protože ve společnosti se často využívá termín adopce. V naší republice se však jedná o nejvíce uznávanou a nejčastěji využívanou formu náhradní rodinné péče. Osvojení se stalo nejžádanější formou péče, jelikož náhradní rodič má veškerá práva a povinnosti vůči dítěti jako jeho biologičtí rodiče. (Gabriel, 2008)

Osvojením zaniknou vztahy s původní rodinou a dítě získává příjmení osvojitele. Mezi osvojitelem a osvojencem musí být přiměřený věkový rozdíl minimálně 16 let. Jakmile si bude osvojitel myslet, že je vhodný čas, tak musí dítěti sdělit skutečnost o osvojení. Tato skutečnost musí být však dítěti sdělena do zahájení školní docházky. Pokud dítě dosáhlo 12 let, je třeba jeho souhlas s osvojením. V případě, že dítěti ještě nebylo 12 let, je třeba, aby opatrovník dal souhlas s osvojením jménem dítěte. Pokud by mělo dojít k osvojení dítěte do ciziny, je třeba souhlas Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, který se nachází v Brně. Matka dítěte může dát souhlas k osvojení nejdříve 6 týdnů po narození dítěte, otec dítěte může dát souhlas hned po narození. Pokud rodič dítěte nedosáhl 16 let, nemůže dát souhlas k osvojení. Souhlas rodičů není potřeba v případě, kdy jsou rodiče zákonnými zástupci dítěte, které by mělo být osvojeno a o dítě nejví zájem, v případě, kdy byli rodiče zbaveni rodičovské odpovědnosti a také byli zbaveni práva dát souhlas k osvojení dítěte nebo v případě, kdy rodič není schopen posoudit následky svého jednání. Po dobu 3 měsíců ode dne, kdy byl souhlas podán, může být i odvolán. Souhlas může být odvolán také po uplynutí této doby, ale jen v případě, že dítě ještě nebylo předáno do péče osvojitele. (MPSV, 2021)

Osvojení a pěstounská péče se liší především stanovenými právními předpisy. O osvojení mají zájem zejména páry, které nemohou mít své vlastní děti a chtějí mít všechna práva jako biologičtí rodiče. Osvojitelé mají často falešné představy o průběhu osvojení, což je celkem přirozené. Chtějí si osvojit děti co nejmladší, inteligentní a stejného etnika. Na děti, které splňují všechny jejich požadavky, však mohou čekat několik let anebo se jich v horším případě ani nedočkají. O osvojení usilují často také manželské páry, které již mají své biologické dítě, ale nedaří se jim zplodit další, nebo páry, kterým dítě zemřelo. Hlavní motivací osvojitelů tedy z naprosté většiny bývá touha po dítěti. (Zezulová, 2012)

Osvojit si dítě může buď manželský pár společně, jeden z manželského páru anebo pouze jednotlivec. Při hodnocení žadatelů o osvojení je kladen velký důraz jak na motivaci osvojitele, na sociální zázemí, které náhradní rodina může dítěti poskytnout, tak i na zdravotní stav osvojitelů. U dítěte je také hodnocen zdravotní stav a dále pak sociální zázemí z původní

rodiny, kde žilo. Soud poté zhodnotí, zda jsou rodina a dítě pro sebe vhodné, či ne. K tomu slouží také tzv. předadopční péče, kdy je dítě na 6 měsíců vzato do své potencionální náhradní rodiny. Náklady hradí osvojitel. Soud během předadopční péče zjišťuje, zda se v rodině vytváří vztahy a jakým způsobem potencionální náhradní rodina s dítětem funguje. (Sychrová, 2015)

Další méně diskutabilní a specifickou formou osvojení je mezinárodní osvojení. Jedná se o formu náhradní rodinné péče, kdy v původním státě o dítě není zájem a je potřeba ho umístit do náhradní rodiny v jiném státě. Nejčastěji se jedná o romské, těžce nemocné, tělesně, mentálně či smyslově postižené děti. Děti by měly být osvojeny pouze do států, které přistoupily k tzv. Haagské úmluvě. K mezinárodnímu osvojení je třeba především zdárná příprava osvojitele i osvojence, jelikož vstup do jiného kulturního prostředí je velmi náročný. (Škoviera, 2007a)

2.1.4 Pěstounská péče

Druhou nejčastější formou náhradní rodinné péče je pěstounská péče. Je nejvhodnější formou péče o děti, které nejsou právně volné a nemohou být osvojené. Biologická rodina má v tomto typu péče k dítěti stále některá práva. Pěstoun má právo zastupovat dítě v běžných záležitostech, o zbytku rozhodují biologičtí rodiče. Jedná se například o budoucí povolání dítěte či souhlas se zákrokem. Pěstouni pobírají dávky ze státní sociální podpory, což je veřejností často považováno za hlavní motivaci k pěstounství. (Gabriel, 2008)

Jelikož tento typ náhradní rodinné péče je hlavním tématem diplomové práce, bude více rozebrán a popsán v následující kapitole.

2.1.5 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Pěstounskou péči na přechodnou dobu vykonávají osoby v evidenci. Pěstouni na přechodnou dobu se o dítě starají, pokud rodič po určitou dobu nemůže dítě vychovávat ze závažných důvodů. Také se o dítě mohou starat po dobu, po jejímž uplynutí může dát rodič dítěte souhlas k osvojení. Jedná se ale také o dobu, po kterou může rodič odvolat souhlas k osvojení dítěte. Dalším případem, kdy se o dítě stará pěstoun na přechodnou dobu je doba do nabytí právní moci rozhodnutí soudu o tom, že souhlas rodičů k osvojení dítěte není potřeba. Soud je v těchto případech povinen alespoň jednou za 3 měsíce přezkoumat, zda trvají důvody pro svěřeni do péče. Pokud důvody, kvůli kterým bylo dítě svěřeno do pěstounské péče na přechodnou dobu opadnou, soud musí rozhodnout o tom, jak bude dítě dále vychováváno a komu bude svěřeno do péče. (MPSV, 2021)

2.2 Pěstounská péče

Tato forma náhradní rodinné péče zajišťuje dostatečné hmotné zabezpečení dítěte a zároveň i odměnu těm, kteří se dítěte ujali, tedy pěstounům. Pěstounská péče je ukotvena v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí a v zákoně č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Jejím hlavním cílem je vytvořit pro dítě náhradní rodinné zázemí, a především se vyvarovat umístění dětí do ústavní péče. Ústavní péče může významně narušovat vývoj dítěte a je pro něj velmi neosobní. Pěstounská péče je určena také pro děti, které nelze osvojit ať už z právních či psychologických důvodů. (Matějček, 1999)

Pěstounská péče je určena zejména pro děti, které žijí mimo svou rodinu a nemohou být osvojeny, ať už jen v dané chvíli anebo vůbec. Dále také pro děti, které nejsou v osobní péči poručníka. Do pěstounské péče může být svěřeno dítě buď jedné osobě nebo také do společné péče manželů. Pokud je dítě dostatečně rozumově vyspělé na svůj věk a je schopné vyjádřit názor, tak je potřeba brát před svěřením dítěte do pěstounské péče ohled na jeho názor. (Vránová, 2011)

Biologičtí rodiče mají vůči dítěti práva a povinnosti, které vyplývají z rodičovské odpovědnosti, a to i v případě, kdy je dítě svěřeno do péče pěstounů. Pokud má pěstoun pocit, že rozhodnutí rodiče dítěte je v rozporu s jeho zájmy, může se domáhat rozhodnutí soudu. V případě, že bylo dítě svěřeno do společné pěstounské péče manželů a soud rozhoduje o rozvodu, musí být upraveny práva a povinnosti pěstounů po rozvodu, teprve poté může být manželství rozvedeno. Rozvodem manželství zaniká společná pěstounská péče.

Pěstounská péče vzniká rozhodnutím soudu a končí nejpozději zletilostí dítěte, může být také zrušena rozhodnutím soudu, který jí může zrušit pouze ze závažných důvodů. Pokud o to požádá pěstoun, soud tak učiní vždy. (MPSV, 2021)

Zákon o sociálně-právní ochraně dětí se v páté části zabývá pěstounskou péčí. Najdeme zde práva a povinnosti při výkonu pěstounské péče a také náležitosti spojené s dohodou o výkonu pěstounské péče. V souladu s uvedeným zákonem, v hlavě II., jsou podrobně popsány dávky pěstounské péče, jejich nárok na výplatu i zánik nároku a možnosti vyplácení dávek. (Zákon č. 359/1999)

2.2.1 Formy pěstounské péče

Dříve byla u nás pěstounská péče chápána spíše jako adopce, což bylo pravděpodobně zapříčiněno zastavením veškerých kontaktů dítěte s biologickou rodinou. Dnes můžeme říct, že tento typ náhradní rodinné péče je brán spíše jako dočasný stav, kdy existuje šance, že dítě se vrátí zpět do své biologické rodiny a zároveň by také měl nahrazovat institucionální péči. Tím hlavním při výběru náhradní rodinné péče pro dítě je, aby byly naplněny všechny jeho potřeby. Pěstounskou péči můžeme tedy brát jako státní pomoc rodinám, které jsou nestabilní, aby neohrožovaly vývoj dítěte. Cílem je, aby dítě v náhradní rodině zůstalo co nejkratší dobu a vrátilo se zpět do původní rodiny, pokud to však nelze, je na místě dlouhodobá pěstounská péče (Sychrová, 2015)

Podle Škoviery (2007a) se pěstounská péče dělí na 2 typy:

- **Pěstounská péče individuální**

Manželský pár či jedna fyzická osoba přijímá minimálně 1-2 děti do své péče. Tato péče je pak dále dělena na:

- pěstounskou péči **příbuzenskou**

Tato péče má velkou výhodu, která spočívá v tom, že dítě není odtrženo od své původní rodiny a ze svého sociálního prostředí. Nejčastěji je v péči svých prarodičů. Hodnoty, zvyky i tradice jsou většinou zachovány a dítě se nemusí tolik přizpůsobovat novým věcem.

- pěstounskou péči **klasickou**, která nemá vazby s biologickou rodinou

I tato forma pěstounské péče má své výhody. Jednou z nich je možnost výběru toho nevhodnějšího pěstouna pro dítě. Tento pěstoun před převzetím dítěte prochází odbornou přípravou a je více kontrolován sociálními orgány. Dále se také předpokládá, že u klasické pěstounské péče mají žadatelé větší motivaci k jejímu výkonu a disponují ve větší míře prosociálním chováním.

- **Pěstounská péče skupinová**

Tato péče je zajišťována ve zvláštních zařízeních pro výkon pěstounské péče, kde musí být minimálně 4 děti a využívá se především, když je potřeba umístit do rodiny větší skupinu sourozenců. (Škoviera, 2007a)

Je charakterizována jako velké pěstounské rodiny, kdy v čele stojí manželé, nebo jen žena-pěstounka, což je považováno za typ SOS dětských vesniček.

Podstatným rozdílem mezi pěstounskou péčí individuální a skupinovou je velké seskupení těchto pěstounských rodin, které se skládají z velkého počtu sourozenců. Rozdíl spočívá také ve vztazích v rodinách, kdy v klasických pěstounských rodinách, kde mezi členy patří obvykle manželský pár a 2-3 děti, dochází ke vztahovému podnětu mezi malou skupinou členů. U skupinové pěstounské péče je vzorec vztahů podstatně vyšší, kdy hovoříme třeba až o 35 podnětech. V dnešní společnosti bývá tento typ rodin mnohdy izolován, jelikož lidem přijde velká početnost neobvyklá. (Matějček, 1999)

Dnes již skupinová pěstounská péče neexistuje, existují pouze SOS dětské vesničky.

Další rozdělení pěstounské péče je:

- **Pěstounská péče na přechodnou dobu**

Je považována za profesionální pěstounskou péči. Vznikla v roce 2006, a je časově ohraničena, jak již vyplývá z názvu. Dítě v ní může setrvat maximálně po dobu 1 roku, soud může udělit výjimku v případě, že jsou v rodině na přechodnou dobu sourozenci a jeden z nich do rodiny přišel déle. Během této péče dochází každé 3 měsíce k posuzování, zda je stále nutné, aby dítě v náhradní rodině pobývalo. (Sychrová, 2015)

- **Dlouhodobá pěstounská péče**

Je považována za tradiční a stabilní opatření. Jedná se o formu péče využívanou u dětí, u kterých je zřejmé, že se do své biologické rodiny nevrátí, ale nejsou právně volné k osvojení. U pěstounů tyto děti zůstávají do dosažení plnoletosti nebo do doby, než se osamostatní. Je poměrně časté, že si u dlouhodobé pěstounské péče děti berou příjmení svých pěstounů. Dítě je považováno za člena domácnosti, což je totožné s osvojením, rozdíl je ale v tom, že během dlouhodobé pěstounské péče zůstávají zákonnými zástupci biologičtí rodiče. Do tohoto typu péče jsou umisťovány děti s handicapem, ohrožené děti, děti s poruchami vývoje a děti, o které se původní rodina nemůže z nějakého důvodu starat a dítě je s nimi spojeno nadměrnou citovou vazbou. (Sobotková, 2013)

3 PŘÍBUZENSKÁ PĚSTOUNSKÁ PÉČE

Jestliže je dítě svěřeno do péče rodinným příslušníkům, hovoříme o příbuzenské pěstounské péči. Tato péče má řadu nesporných výhod, ale také rizik. Jejich znalost může napomoci většímu úspěchu pěstounské péče a snížení rizika selhání. V průběhu pěstounské péče může totiž rodina dojít i do stavu krize či do krizové životní situace. (Adamcová, 2021)

Umístění dítěte do cizího prostředí je pro něj velice stresující a náročný proces, který s sebou nese mnoho problémů a je velmi důležité, aby celý proces integrace proběhl co nejjednodušeji. Pěstounská péče ze strany rodiny bývá v tomto nedocenitelná, jelikož dítě jde do známého prostředí a k lidem, které zná. Citové vazby mezi příbuznými a dítětem jsou většinou již navázány a během pěstounství jsou pouze upevňovány, což celý proces významně usnadňuje. Dítě se lépe adaptuje také díky znalosti prostředí, rituálů, tradic a pozadí pěstounů. Pokud mají příbuzní pěstouni další děti, je zde možnost, že si dítě více utvrdí přátelské rodinné vztahy a bude celou situaci vnímat pozitivněji.

Příbuzenská pěstounská péče je administrativně méně náročná než pěstounská péče cizí, kdy potencionální pěstouni prochází složitým procesem registrace, posouzení, přípravou a vzděláváním, což u příbuzenské pěstounské péče odpadá. Je zde ovšem velké riziko, že dojde k podcenění celého tohoto procesu, kdy již existují vzájemné vztahy a znalost a z toho důvodu je třeba věnovat velkou pozornost umístění a adaptaci dítěte i v příbuzenské pěstounské péči. (Pazlarová, 2016)

3.1 Osobnost pěstouna

Pěstoun je osoba, která vychovává a pečuje o dítě, které mu bylo svěřeno do péče. Jeho úkolem je zařídit dítěti kvalitní dětství ve funkčním prostředí. Pěstoun není biologickým rodičem dítěte, avšak mnohdy trvá jejich vztah navždy. Původní rodiče mohou své dítě po předchozí domluvě navštěvovat, jelikož mají veškerá práva a jsou zákonnými zástupci dítěte. Pěstoun tak musí s biologickými rodiči komunikovat a zvládat tyto situace. Na pěstouny jsou kladeny relativně vysoké požadavky, ať už se jedná o jejich osobnost či o jejich blízké a prostředí, ve kterém žije.

O charakteristiky rodičů, kteří mohou mít vlastní dítě se příslušné úřady začínají zajímat, až když upoutá pozornost jejich selhání v rodině. U pěstounů je to však jinak, tam se řeší všechny parametry. Mnoho žadatelů o pěstounskou péči je zamítnuto z psychologického hlediska. Je však zajímavé, že neexistují žádná kritéria pro psychologické posuzování pěstounů v naší, ani v žádné zahraniční literatuře. Jediné, čím lze v psychologii posoudit, zda

je pěstoun vhodný je anamnéza jeho sociální integrace a informace z průběhu přípravy. Hlavním důvodem, proč by měl být žadatel psychologicky posouzen, je odpovědnost státu za ohrožené děti, a proto musí být zajištěno, že u osob, u kterých bude dítě vychovááno, budou naplněny jeho potřeby. Při posuzování potencionálních pěstounů hraje roli předpoklad k rodičovství a rodičovské kompetence, osobnostní předpoklady a také sociální integrace a fungování (Pazlarová, 2016)

3.2 Role pěstounů

3.2.1 Prarodiče v roli pěstounů

Příbuzným náhradním rodičem může být jak prarodič, tak i teta, strýc, sourozenec či vzdálenější příbuzný. Výchova každým náhradním rodičem bývá jiná, a to s ohledem na to, jakou rodinnou roli a příbuzenský vztah k dítěti má. Nejčastěji to však bývají prarodiče, kteří jak už to, tak bývá pomáhají svým vnoučatům rozhodovat o důležitých životních krocích, zvládnout těžká období, jako například rozvod rodičů, pracovní vytížení rodičů, selhávání ve škole atd. Bývají také součástí vývojových změn a rituálů, občas pomáhají rodičům s výchovou či je v jejich nepřítomnosti zastupují. Jaké to však je, když se role prarodiče přemění na roli „rodiče – pěstouna“? (Uhlířová, 2010)

Prarodiče, kteří vychovávají a pečují o svá vnoučata mají velmi specifickou roli, která je spojena se zvýšenými nároky, jelikož s rostoucím věkem jim ubývá síla a energie a přibývají zdravotní potíže. (Vágnerová, 2007) Prarodiče jsou si nejistí, zda zvládnou náročnou péči o mnohdy velmi malé děti, mají strach o budoucnost dětí a do toho mají často pocity viny ze selhání ve výchově vlastního dítěte. (Hayslip, 2013)

Prarodiče pěstouni ve srovnání s cizími pěstouny vykazují častěji sklony k extrémnímu přístupu k biologickým rodičům dítěte. Je to dáno zejména jejich společnou životní historií a silným emočním doprovodem jejich vztahu. Často pak nastávají situace, kdy prarodiče brání kontaktu dítěte s rodiči a nepřiměřeně ho před nimi chrání, nebo naopak přehlíží negativní vliv syna či dcery. Omlouvají jejich počínání a vnouče nutí dávat najevo náklonnost, což se dítěti ve vztahu k problematickému rodiči ne vždy daří, a může to u něho rozvíjet pocity odcizení a viny. (Gabriel, 2008)

Typickým problémem bývá také sociální izolace prarodičů, jelikož byli zvyklí na svůj způsob života a na aktivity odpovídající jejich věku. Najednou se v jejich péči objeví dítě a jsou opět v roli rodičů, což už jejich věku nepřísluší. Tato nová role je může fyzicky i psychicky vyčerpávat v případě, že jim s touto nelehkou úlohou nikdo nepomůže. Prarodiče se mnohdy

se svými problémy nikomu nesvěřují, nesdílejí ani se s nikým neradí, což může vést k bezradnosti a osamocení vůči okolí. (Hanušová, Jeníčková, Uhlířová, 2009)

Příbuzenská pěstounská péče má své kladné stránky, ale také má svá úskalí. Matějček (1999) spatřuje určité úskalí v možné přemíře lásky a shovívavosti. Prarodiče jsou oproti cizím pěstounům méně ochotni vyhledávat odbornou pomoc a přijímat rady a zkušenosti druhých. Vysvětlením může být jak vyšší věk prarodičů, nezvyk žádat o pomoc odborníka, tak i pokrevní příbuzenství a v té souvislosti pocit nedotknutelnosti jejich rodiny nebo pocit studu.

Problematický bývá také velký generační rozdíl mezi prarodiči a dětmi. V dnešní době, kdy je většina dětí od malička v kontaktu s technikou v podobě mobilů, tabletů a dalších zařízení, dochází k situacím, že se i samotní rodiče odcizují svým dětem, protože jim nerozumí a v případě prarodičů se jedná již o dvougenerační rozdíl, který tento problém umocňuje. Podle Jiráskové může však dojít k prohloubení mezigeneračního konfliktu také z pokriveného názoru či předpojatých představ o dalších generacích. (Jirásková, 2005)

Generační rozdíl v mnoha případech přesahuje biologicky přirozené limity a přináší v průběhu péče o dítě spoustu komplikací. Prarodičům se často stává, že rezignují na výchovné působení, jelikož nemají sílu na dodržování pravidel či naopak reagují nepřiměřeně z obav o dítě. Prarodiče zajistí základní péči o jídlo a oblečení, ale často nedokážou děti dostatečně podpořit v jejich vývoji, co se týká volného času a vzdělávání. Obsah učiva se od doby, kdy oni sami chodili do školy, velmi změnil a mnoho prarodičů není schopno dětem s přípravou do školy pomoci. Prarodiče mnohdy nemají představu o současných společenských normách, zvyklostech a životním stylu generace vnoučat, naopak jejich životní styl je často velmi vzdálený tomu, co znají děti od svých vrstevníků a nastává zdroj konfliktu. (Pazlarová, 2016)

Dítě se musí zorientovat, co se vlastně děje. Do určité doby vnímalo prarodiče jako ty hodné, kteří dítě rozmazlovali a snažili se mu splnit všechna přání, ale najednou se vše změnilo a z prarodičů se stali přísní rodiče, kteří místo rozmazlování dávají příkazy a zákazy. Také pro prarodiče je tato situace nelehká. I oni si musí ujasnit své role a postavení vůči dítěti. (Pazlarová, 2016)

3.2.2 Tety a strýcové v roli pěstounů

Tety a strýcové mají oproti prarodičům výhodu v tom, že se pravděpodobně pohybují v podobné věkové skupině, jako biologičtí rodiče. Rovněž mají většinou vyřešené otázky ohledně bydlení, a navíc jsou výdělečně činní, což dětem umožňuje přístup ke koníčkům a celkovému lepšímu vybavení a dostupnosti aktivit. Zároveň mají také více sil než prarodiče a jejich technické znalosti jsou většinou vyšší v porovnání s prarodiči. Dle Pazlarové je zde největším rizikem přítomnost vlastních dětí, u nichž se může stát, že na nově příchozí dítě se budou dívat jako na vetřelce, kvůli kterému na ně rodiče nemají tolik času. V takovém případě dochází ke sporům a najít potom ztracenou harmonii v rodinných vztazích bývá velmi těžké. (Pazlarová, 2016)

Taktéž před tetou a strýcem stojí složitý úkol. Mnohdy mají pocit, že musejí novému dítěti dát lásku a zaujmout postoj, během kterého se snaží prosazovat nového člena rodiny i na úkor vlastních dětí. Vlastní děti si tak velice rychle všimnou toho, že novému dítěti procházejí i věci, které jim by nikdy neprošly. Tím podle Pazlarové pěstouni nevědomky vyvolávají nelibost a nepokoj z nově nastalé situace u vlastních dětí. Dalším rizikem je opačná situace, kdy se teta a strýc na dítě dívají jako na vetřelce a záměrně ve všem upřednostňují své děti. Všechny výše uvedené extrémní situace jsou špatné a vyžadují velké úsilí ze strany pěstounů a často i spolupráci s odborníky, aby došlo k nápravě. (Pazlarová, 2016)

3.2.3 Sourozenci v roli pěstounů

Rozhodnutí soudu svěřit nezletilé dítě do péče staršího sourozence je jedno z nejtěžších. Jedná se o případy, kdy zletilý sourozenec přebírá péči o své mladší sestry a bratry. Starší sourozenec si uvědomuje vlastní limity, omezení svých snů, partnerských vztahů, ale zároveň také to, jak je pro toho mladšího důležitý, cítí za něj zodpovědnost a nechce ho nechat bez pomoci. Svěřením mladšího sourozence do péče se tomu staršímu většinou otočí život naruby a naplánovaný soukromý život se tak omezí nebo úplně změní. (Nadační fond J&T, 2014)

Sourozenci jsou však na rozdíl od prarodičů plní sil a chuti do života a mají tudíž k mladším dětem blíž. Pazlarová poukazuje na to, že se také mohou lépe vcítit do pocitů dítěte, jelikož spolu vyrůstali a znají jejich rodinnou historii. Další velkou výhodou je schopnost pomoci mladšímu sourozenci se školními povinnostmi s ohledem na nedávnou zkušenost. (Pazlarová, 2016)

Jako v případě prarodičů, zde může dojít k problému se záměnou rolí. Starší bratr či sestra se dostává do role, v níž má mít nějakou autoritu a zároveň by měl být v pozici kamarádského

sourozence. Sourozenec, kterému je do výchovy svěřeno mladší dítě v každém případě potřebuje velkou a intenzivní podporu jak ze strany úřadů, tak i podpůrných služeb. Potřebuje si vyjasnit osobní směřování, uvědomit si délku péče o sourozence, vyladit si partnerský vztah a také potřebuje, aby měl čas i na svůj život mimo rodinu. Problematické postavení pak může mít partner sourozence, který vychovává, jelikož nemá rodičovskou autoritu a není ani členem sourozeneckého týmu. (Nadační fond J&T, 2014)

3.3 Důvody umístění dítěte do příbuzenské pěstounské péče

Náhlé umístění dítěte do příbuzenské pěstounské péče může rodinám působit mnoho potíží, jelikož prarodiče i další členové rodiny nejsou na přijetí dítěte dostatečně připraveni, což může značně ovlivnit i stávající rodinné fungování. Umístění dítěte k příbuzným se může uskutečnit také na základě předběžné úpravy poměrů dítěte tzv. předběžné opatření, jehož součástí je umístění dítěte do vhodnějšího prostředí. Návrh předběžného opatření podává Orgán sociálně-právní ochrany dětí a soud nejpozději do 24 hodin od podání návrhu rozhoduje. Předběžné opatření je ale až krajním řešením v případech, kdy se dítě ocitne v nedostatečné péči či ohrožení života a zdraví. Příbuzní se tak okamžitě musejí rozhodnout, zda dítě přijmou či ne. (Nadační fond J&T, 2014)

Jednou z nejčastějších příčin umístění dítěte do péče prarodičů bývají problémy s drogami a alkoholem. (Parsons, 2015)

Nejčastějšími příčinami umístění dítěte do příbuzenské pěstounské péče bývá náhlé úmrtí obou rodičů z důvodu nemoci či nehody nebo úmrtí jednoho z rodičů, což vede k tomu, že druhý rodič péči o dítě nezvládá a dítě opustí. Další příčinou může být nízký věk a nezralost matky, patologický způsob života rodičů, psychiatrické onemocnění rodičů, rodiče ve výkonu trestu odnětí svobody nebo také závislost na drogách a alkoholu. Po takových událostech si v sobě jak dítě, tak příbuzní nesou náhlé nebo dlouhodobé trauma. Na tuto situaci se většinou dítě ani příbuzný nemá možnost připravit a konfrontovat ji s vlastními potřebami a výhledy do budoucna. (Hanušová, Jeníčková, Uhlířová, 2009)

V případě náhlého úmrtí rodiče v důsledku nehody či akutní nemoci, prožívá dítě velice silné trauma. Důležitým faktorem ovlivňujícím vyrovnání se s nově nastalou situací je existence a podpora blízkých osob. Nejvhodnějším řešením je umístění dítěte do péče příbuzných, musí se ovšem brát ohled na to, aby sám příbuzný nebyl ztrátou zasažen v míře znemožňující pečovat o dítě a citlivě reagovat na jeho aktuální potřeby spojené s prožitým traumatem. (Pazlarová ed. Matoušek, 2017)

Existují 3 typy v případě umístění dítěte do péče příbuzných:

- **Náhlé umístění**

Zde se jedná o umístění na základě dohody s rodiči nebo předběžného opatření. Budoucí pečovatel se musí rychle rozhodnout, zda péči přijme a o dítě se postará. Pečovatel nemusí mít časové ani materiální podmínky pro rychlé přijetí dítěte, jelikož je například zaměstnán a musí se náhle postarat o velmi malé dítě. Pečovatel většinou opomíjí své potřeby a vše podřizuje péči o přijaté dítě, aby alespoň trochu zmírnil jeho trauma z odloučení od rodičů, což bývá pro samotné pečovatele velmi stresující. Mnoho příbuzných souhlasí s péčí o dítě pod tlakem nastalé situace. U tohoto typu umístění dítěte potřebují pečovatelé velkou podporu jak ze strany celé širší rodiny, tak i ze strany zaměstnavatele, OSPOD a podpůrných služeb. (Nadační fond J&T, 2014)

- **Umístění k příbuzným jako přechodné řešení**

Jedná se o přechodné řešení před nalezením jiného způsobu péče jako například pěstounskou péčí cizí osobou či ústavní výchovou. Příbuzný se pod tlakem krizové situace rychle rozhodne a dítě převezme. Později však postupně vyhodnotí své síly a možnosti a zjistí, že o dítě nedokáže nadále pečovat. Není vhodné jim jejich rozhodnutí vyčítat. Pro většinu dětí, je náhlý a rychlý převoz k prarodičům méně stresující než okamžité umístění do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, diagnostického ústavu nebo k neznámým pěstounům na přechodnou dobu. Pečujícím i přechodně přijatým dětem je třeba poskytnout odbornou pomoc, aby se s dalšími změnami postupně mohli vyrovnat. (Nadační fond J&T, 2014)

- **Umístění k příbuzným po pobytu v ústavu nebo zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc**

V případě umístění dítěte do ústavní výchovy mají soudy a potažmo i OSPOD povinnost pravidelně přehodnocovat, zda trvají důvody tohoto krajního opatření. Zkoumá se možnost zajištění péče v rodinném prostředí. Příbuzní mnohdy ani netuší, že dítě v ústavu bylo umístěno. Pokud dosud neexistovalo pevné pouto mezi dítětem a budoucím pečovatelem, tak začátky vzájemného sladění jsou náročné pro obě strany. Důležité je také vypořádání se s negativními důsledky pobytu dítěte v ústavním zařízení. (Nadační fond J&T, 2014)

3.4 Rizika a přínosy příbuzenské pěstounské péče

Fyziologický vývoj, výchova a vzdělání je stěžejní pro svěření dítěte do příbuzenské pěstounské péče. Jak již bylo zmíněno, velkou výhodou této formy pěstounské péče je pro dítě zejména známé prostředí a již vybudované vazby k jednotlivým členům domácnosti, ale i

sousedům a kamarádům v okolí. Pokud se dítě nemusí za příbuznými stěhovat daleko, nemusí měnit ani školu, kterou do té doby navštěvovalo. Neméně důležitými aspekty začlenění jsou dle Pazlarové také osvojené stravovací a komunikační návyky, společenské klima v rodině či zachování tradic a etnických specifik. (Pazlarová, 2016)

Důležité je, že dítě zná svoji identitu a zůstává součástí své rodiny. Jde o ideální případ, protože jsou zde dítěti zpřístupněny všechny informace o jeho rodině. Zároveň ale upozorňuje, že pokud dítě má málo informací o své biologické rodině, snaží se tyto informace vypátrat. K těmto situacím dochází především u cizí pěstounské péče. (Nadační fond J&T, 2014)

Odborníci deklarují, že děti z příbuzenských pěstounských rodin zažívají více stability, mají méně „přechodů“, zůstávají většinou se svými sourozenci, mají méně změn školy, mají méně problémů s chováním, mnohem méně utíkají a častěji vypovídají o místu současného pobytu jako o místu domova než děti z jiné formy pěstounské péče. (Štěrbová, 2009)

Umístění dítěte do některé z příbuzných rodin je pro rodiče vhodnější alternativou z hlediska zachování kontaktu s dítětem a neformálního přístupu k němu. Dle Pazlarové děti tato forma náhradní rodinné péče společensky degraduje o něco méně. Je zde také mnohem větší předpoklad přátelského vztahu mezi biologickou a pěstounskou rodinou. Často se však děje pravý opak, kdy jsou pěstounské rodiny až příliš dobře seznámeny s předchozím jednáním rodičů, a proto jsou vztahy mezi nimi extrémně napjaté. Vyplývají na povrch staré křivdy a k harmonickému vztahu to má hodně daleko. Rodiče se tak mohou setkat se situací, že ačkoli změni svůj život, vyřeší problémy a začnou opět žít v souladu se společenskými pravidly, příbuzní nad nimi zlomí pověstnou hůl. Mnohdy bývá i názor dítěte ovlivněn názory pěstounů, a tak může nastat situace, kdy rodič opět ztratí vůli a spadne zpět do předešlých problémů. (Pazlarová, 2016)

Velkou výhodou pro pěstouny z řad rodinných příslušníků je znalost dítěte. Mají o něm informace, ví, co od něj mohou čekat, jaké má zájmy, jaké sporty dělá, co ho baví, ale také jaký je jeho zdravotní stav. Pokud žije ve stejném městě i širší rodina, je přechod dítěte do pěstounské péče o to jednodušší, protože se do péče o dítě mohou zapojit i ostatní rodinní příslušníci a tím snížit zatížení pěstounů. Zároveň, pokud pěstouni udržují dobrý vztah také s biologickými rodiči, může celý vztah rodič-pěstoun-dítě probíhat v klidném duchu. (Pazlarová, 2016)

Rizikem pro pěstouny mohou být právě nekvalitní vztahy s rodiči. Ti mohou mít přehnané nároky jak na dítě, tak na samotné pěstouny. Mohou se dožadovat práv i násilím a všeobecně může nevhodné chování nastolit velmi toxickou atmosféru a celkový rozvrat v pěstounské rodině. (Pazlarová, 2016)

Sociální pracovníci za velkou nevýhodu považují fakt, že příbuzenstvo má právo na péči ukotveno v zákoně. V případě, že sociální pracovník má informace ze sociálního šetření a jednání o tom, že pěstoun nebo potencionální pěstoun není schopen odpovídající péče o děti ať už kvůli nevyhovujícím podmínkám, je podobně problematický jako rodiče či nezvládá řešit traumata a důsledky předchozí nevhodné výchovy a není jiný pěstoun, který by byl pro tuto roli vhodnější, pak existují pouze velmi omezené způsoby, jak tuto situaci řešit. Takové situace bývají extrémně frustrující a náročné jak pro děti, tak i pro samotné sociální pracovníky. (Pazlarová, 2016)

3.5 Kontakt dítěte s biologickými rodiči

Kontakt v rámci příbuzenské pěstounské péče se většinou odehrává v domácnosti příbuzného nebo samotného rodiče. Je nutné počítat s tím, že může docházet k občasnému porušování domluvených pravidel kontaktu a třeba i setkávání mimo domov příbuzného. Mnohdy mají příbuzní a rodiče dětí mezi sebou nedořešená témata, spory a emoce, a proto někdy více a urputně příbuzní brání styku mezi dítětem a rodičem. Aby kontakt pro dítě probíhal bezpečně, je důležitá podpora ze strany příbuzných a k tomu je třeba ujít cestu přijetí myšlenky, že dítě svého rodiče chce vidět a že k němu má jiný vztah než oni sami. Příbuzní bývají často atakováni ze strany rodičů výčitkami, a z toho důvodu pak potřebují pevnou oporu od pracovníků, potřebují vyslechnout, mít možnost ventilovat tuto nespravedlnost a zároveň jí neovlivňovat děti.

Nedílnou součástí kontaktu je také pozitivní vyjadřování o rodičích před dítětem. Je tedy třeba podněcovat příbuzné, aby o rodičích mluvili a aby se snažili najít alespoň neutrální přístup. Příbuzní si někdy mylně myslí, že když děti o rodičích nemluví, že na ně zapomněly nebo už celou záležitost neřeší. Opak je ale pravdou. Každopádně je třeba vést příbuzné k uvědomění si důležitosti tohoto tématu pro samotné dítě. (Nadační fond J&T, 2014)

Výhodou kontaktu rodičů a dětí v příbuzenské pěstounské péči je neformálnost a přirozenost. Odpadá také prvotní bariéra v komunikaci a dochází k snadnějšímu předávání informací o dítěti. Nevýhodou však může být složitější komunikace, kdy dlouhodobě neřešené vztahy,

konflikty mezi rodiči a příbuznými, nevyřešené problémy či křivdy z minulosti mohou negativně ovlivňovat kontakt mezi rodiči a dítětem. (Pazlarová, 2016)

Příbuzní mnohdy sami komunikují s biologickými rodiči dítěte, znají je a mají na ně kontakty. Pro pěstouny je jednodušší pozvat rodiče k sobě domů, dohodnout schůzku nebo odhadnout jejich chování, ovšem takový vztah mezi příbuznými a rodiči může být jak výhodou, tak i velkým rizikem. (Uhlířová, 2010)

4 MOTIVACE

Pojem motivace se všude kolem nás objevuje často, ale ne vždy je správně vymezen. Pokud hovoříme o motivaci, můžeme ji popsat jako nějakou hnací sílu, která nás vede k určitému cíli a dává mu svůj účel a směr.

Pojem motivace je dle Hartla označován jako „*proces usměrňování, udržování a energetizace chování, které vychází z biologických zdrojů. Motivací se uplatňuje osobnost jedince, jeho hierarchie hodnot i dosavadních zkušenosti, schopnosti a naučené dovednosti.*“ (Hartl, 2015)

Další definici motivace uvádí například Nakonečný. „*Motivace vyjadřuje psychologické důvody, resp. psychologické příčiny jednání či chování vůbec. Jde tu o zvláštní druh příčinnosti, který vyjadřuje pojem motiv: konkrétním motivem se vysvětluje, proč člověk jedná tak, jak jedná, což souvisí s tendencí dosáhnout určitého cíle.*“ (Nakonečný, 1992)

Slovo motivace je od slova motiv, které je odvozeno z latinského slova movere, což znamená pohybovat, hýbat, takže motiv je něco, co nás uvede do pohybu. Lidská činnost je poháněna motivy, ať už něco dokázat, zdokonalit se, posunout se někam či získat odměnu za správně provedenou práci. Slova motiv nebo motivace také naznačují, že něco v nás pracuje a pohání nás kupředu. Může to být emoce nebo touha, ale vede nás to k tomu, že jednáme určitým způsobem. Motivace může mít tedy vědomé i nevědomé pohnutky, které nás vybízejí k „pohybu vpřed“. (Adair, 2004)

Smyslem motivace je dle Plamínka nenásilné vytvoření pozitivního přístupu k něčemu, nejčastěji k určitému výkonu nebo typu chování. Slovem motivace se označuje jak proces, tak i jeho výsledek, tedy skutečnost, že se něco děje, někdo na někoho působí, stejně jako fakt, že něco existuje. (Plamínek, 2015)

Motivace působí ve třech rovinách. Jedná se o dimenzi směru, která motivaci a činy člověka nasměruje k určitému záměru a odvrací ji od ostatních možností. V této dimenzi se zaměřuje na slovní obraty jako „chci to a tamto“, „rád bych to a tamto“, nebo „nechci se věnovat tomu a tamtomu“. Druhá rovina je dimenze intenzity, která je charakteristická mírou síly, kterou chceme svého cíle dosáhnout. Zde používáme obraty jako „chtěl bych docela“, „chci“, „toužím velmi“. Poslední rovinou je dimenze stálosti neboli perzistence. Ta stojí na principu překonávání překážek, které k dosažení činnosti mohou vést. Vysoká míra vytrvalosti znamená, že motivovaný člověk pokračuje ve své činnosti bez změny intenzity a směru, i když se setkává s určitými překážkami. (Bedrnová, 1998)

4.1 Motiv a stimul

Motivy jsou dané vnitřní dispozice, které by měly aktivizovat motivaci a ustálit jednání až do dosažení předem určeného cíle, nebo do nového cíle. Pokud tedy hovoříme o motivech, jde o vnitřní předpoklad jednání za účelem, který nás vede k uspokojení potřeb. (Nakonečný, 1992)

Sílu motivu v určitém okamžiku ovlivňují především tyto faktory: Vnitřní stav subjektu, například doba, která uplyne od chvíle, kdy jsem jedl naposledy. Dále přítomnost a povaha pobídky, například to může být blízkost předmětu touhy. Překážka, která se staví této touze do cesty, často sílu motivu zvyšuje, není-li ovšem už na první pohled nepřekonatelná (nepohledný, chudý muž se stěží zamiluje do topmodelky). Pobídka může být ale i negativní, například blízkost vzteklého psa aktivizuje potřebu bezpečí a posiluje aktuální motiv uniknout pryč. V neposlední řadě individuální dispozice, jako je například sklon trávit mnoho času mezi lidmi. (Říčan, 2009)

S pojmem motiv se těsně pojí pojem cíl. Obecným cílem každého motivu je dosažení finálního psychického stavu, tedy nasycení. Dalším důležitým faktorem, který problematiku motivace činí ještě problematičtější, je fakt, že na psychiku člověka působí v jeden okamžik vícero motivů, které se mohou navzájem ovlivňovat, ať už negativně či pozitivně, a tedy i vzájemně podporovat nebo negovat konkrétní cíl. (Bedrnová, 1998)

Motivy mají dvě složky: energizující, protože dodávají energii a sílu a řídicí, protože dávají směr jednání. Lidé se rozhodnou pro určitou věc, a ne pro jinou, vybírají způsob a postup, jak věci dosáhnout. (Bělohávek, 2008)

Slova motiv nebo motivace se velmi často zaměňují s pojmem stimul. Přestože tato slova mají mnoho společného a jsou leckdy označována za synonyma, jejich význam se liší. Stimulace totiž představuje vnější působení na psychiku člověka a je hybatelem určitých změn v psychice, především však v možné změně motivace. Rozdíl mezi motivem a stimulem nacházíme tedy ve způsobu ovlivňování lidské psychiky. U stimulu se jedná o působení vnější, nejčastěji aktivním jednáním cizího člověka. (Bedrnová, 1998)

4.1.1 Druhy motivů

Pokud chce člověk přijmout dítě do náhradní rodinné péče, nevede ho k tomu většinou pouze jeden motiv, nýbrž je jich více. Jedná se o širokou škálu různých motivací. Ne vždy jde však motivy přesně určit, jelikož jsou často nejednoznačné. Škoviera ve své knize uvádí motivy

veřejné, jež považuje za motivy oficiální, dále pak motivy skryté a v poslední řadě motivy nevědomé či ty, které žadatelé o náhradní rodinnou péči vědomě tají. (Škoviera, 2007b)

4.1.1.1 Motivy zveřejněné

Mezi tyto motivy Škoviera řadí motiv altruistický, profesionální, emocionální, rodinný, motiv nenaplněného rodičovství, motiv smyslu života a jeho náplně, motiv ekonomického zabezpečení dítěte a také motiv spásitelský. (Škoviera, 2007b)

4.1.1.2 Motivy neveřejné

Do těchto motivů Škoviera řadí pragmatismus, vylepšení společenského statusu, ekonomické přilepšení, v případě známých osobností také publicitu a dále rodinnou povinnost, která se však týká především příbuzenské pěstounské péče. (Škoviera, 2007b)

4.1.1.3 Motivy skryté

Tyto motivy mají v zásadě egoistický charakter. Lidé si přijetím dítěte do péče něco dokazují, vykupují své viny či řeší partnerské krize. (Sychrová, 2015)

Podle Škoviery do těchto motivů patří motiv něco si dokázat, vykoupit své viny, vyřešit partnerskou krizi, dále sem patří motivy psychopatologické, mocenské ambice nebo motiv toho, že pěstounovi bude dítě za jeho péči vděčné a bude jej za to v průběhu péče oceňovat. (Škoviera, 2007b)

Podle Bubleové (2014) mezi nejčastější motivy pro pěstounskou péči patří:

- **Touha mít dítě**

Mnoho párů si přeje mít dítě, ale z nějakého důvodu vysněné miminko stále nepřichází nebo ho nemohou mít ze zdravotních důvodů, a proto začnou přemýšlet nad přijetím cizího dítěte do rodiny. Většinu párů jako první napadne osvojení dítěte, ale na malé, zdravé miminko, které je právně volné se čeká i několik let. Jako náhradní řešení v tomto případě páry volí pěstounskou péči. V tomto případě si páry musí být vědomy toho, že dítě není právně volné a může se kdykoliv ozvat jeho biologická rodina, či samo dítě se do své původní rodiny bude chtít vrátit. (Bubleová, 2014)

- **Touha pořídít svému dítěti sourozence**

Spousta dětí, především jedináčků touží po sourozenci. Mohou však nastat situace, kdy rodina další vlastní dítě už mít nemůže, a tak začnou přemýšlet o přijetí cizího dítěte. Pokud již v rodině nějaké děti žijí, je vhodné, aby přijaté dítě bylo ze všech nejmladší. V tomto případě

není vhodné přijmout do rodiny dítě na přechodnou dobu. Časté střídání přijatých dětí by mohlo mít negativní vliv i na vlastní děti rodičů. (Bubleová, 2014)

- **Touha pomoci dítěti, udělat dobrý skutek**

Často prvotním podnětem bývají reklamní spoty či letáčky s nápisem „hledáme rodiče“. Člověk má touhu udělat dobrý skutek a pomoci nějakému dítěti. V tomto případě je ovšem potřeba, aby si pěstouni předem zjistili spoustu informací a poradili se s odborníkem. (Bubleová, 2014)

- **Touha po zúročení vychovatelských dovedností**

Páry, které mají již dospělé děti, ale ještě nechtějí mít prázdné hnízdo, často přemýšlejí nad poskytnutím domova dítěti, o které se vlastní rodina nechce nebo nemůže starat. Je třeba brát zřetel na to, že děti, které přicházejí do pěstounské péče jsou nějakým způsobem ovlivněny minulostí, a proto může nastat situace, kdy rodiče s přijatým dítětem budou muset řešit problémy, které při výchově vlastních dětí nikdy neřešily. (Bubleová, 2014)

- **Inspirace životním příběhem někoho z okolí**

Pěstouni se mohou také inspirovat ve svém okolí, kde se někdo jiný pro pěstounskou péči rozhodl. (Bubleová, 2014)

Lidé, kteří přemýšlejí nad přijetím dítěte do pěstounské péče, by se měli především zamyslet nad svou motivací a měli by zvážit, zda dítě dokážou přijmout s láskou a s láskou ho také vychovat. Rodiny by se měly zamyslet i nad tím, zda by byly ochotny dítěti pomoci v případě, kdyby se situace v původní rodině zlepšila a dítě by se mohlo vrátit do péče svých biologických rodičů. (Bubleová, 2014)

Motivy vzniku příbuzenské pěstounské péče bývají rozdílné než u klasické pěstounské péče. Pěstoun se většinou v manželském páru rozhoduje o přijetí dítěte do rodiny dlouhodobě, prochází procesem rozhodování, pochybností a získávání informací. Po rozhodnutí ho čeká proces zařazení do registru žadatelů, prochází odborným posouzením psychologa a sociálního pracovníka a celý proces je zakončen přípravami a vzdělávacími akcemi. Prarodič či jiný příbuzný tímto procesem procházet nemusí. Příbuzní, zejména pak prarodiče se někdy stávají „znovu rodiči“ náhle. Většinou jde ale spíše o vyústění dlouhodobých problémů v rodině. (Uhlířová, 2010)

4.2 Zdroje motivace

Každý člověk na zemi je jedinečný, přemýšlí různými způsoby a má na věci svůj názor. Nemůžeme tedy říct, že všichni lidé mají stejné motivy či zdroje vlastní motivace. Bedrnová uvádí, že jako zdroje motivace označujeme skutečnosti, které tuto motivaci vytvářejí, tedy skutečnosti, které zakládají dynamické tendence i zaměření lidské činnosti a které významně ovlivňují přetváření těchto tendencí. Za základní motivace považujeme: potřeby, zájmy, hodnoty a hodnotové orientace, ideály a návyky. (Bedrnová, 1998)

Potřeby jsou považovány za základní hybnou sílu, a to proto, že jsou vlastní nejen lidem, ale také živočichům. Označují se také za nelibě pociťovaný stav napětí, kterého se snažíme zbavit či alespoň odstranit jeho nedostatek. Dělí se na potřeby primární, což jsou potřeby biologické, fyziologické a viscerogenní, které jsou nejčastěji spojeny s fungováním lidského těla a potřeby sekundární, které zahrnují sociální, společenskou a psychogenní sféru. (Bedrnová, 1998)

K utřídění lidských potřeb přispěl Abraham Maslow svou pyramidou, neboť uspokojování potřeb považuje za základ lidské aktivity. Potřeby jsou seřazeny od nejnižší po nejvyšší. Pokud člověk uspokojí svou potřebu, její význam klesá, a nastupuje nová, vyšší úroveň. Aby mohla vzniknout nová potřeba, je důležité, aby byly uspokojeny všechny, které v hierarchii předcházejí. Člověk je tedy stále motivován. (Bělohávek, 2008)

Maslowovu pyramidu však Clayton Alderfer díky novým poznatkům o lidském chování zredukoval pouze na tři úrovně potřeb. První z nich jsou existenční potřeby, mezi které řadíme vše potřebné k životu, tedy potřeby fyziologické a materiální. Druhé jsou potřeby vztahové, které zahrnují osobní vztahy s lidmi a k nim zachovávané emoce. Poslední úroveň se týká potřeb růstu. Jedná se o potřeby vlastní iniciace ke zdokonalování sebe sám a svého okolí. Alderfer také poupravil Maslowovu myšlenku významu již uspokojené potřeby tak, že při naplnění existenční či vztahové potřeby daná potřeba nezaniká, ale přesouvá se k potřebám růstovým (Bělohávek, 2008)

Návyk někdy uváděn také jako stereotyp je způsob chování a myšlení, které končí v reflexi a jejím opakovaným konáním člověk získává sklony danou činnost vykonávat zautomatizovaným způsobem. Lidem mnohdy usnadňují život, ale pakliže jsou nežádoucí, velmi špatně se jich zbavuje. (Hartl, 2015)

Neříká se nadarmo, že „starého psa novým kouskům nenaučíš“, jelikož změnit návyky člověka, který má již své vlastní životní zkušenosti, je opravdu složité, zvláště pokud on sám nechce. Nejlépe si nové návyky osvojují děti.

Zájem je chápán jako zvláštní druh motivu, ovšem obsah tohoto slova je spíše nejednoznačný. Vznik zájmu nemusí vždy stát na společném základu, i přes fakt, že lidé mají zájem stejný. Zájem lidí je určitá dispozice osobnosti, na kterou působí tři stránky duševního života člověka, a těmi jsou stránka obsahová, citová a vztahová. (Hyhlík, 1977)

Bedrnová k **hodnotám a hodnotovým orientacím** uvádí, že člověk se ve svém životě neustále setkává se skutečnostmi pro něj novými a neznámými. Tyto skutečnosti nejen poznává, ale také jim přisuzuje určitou hodnotu, význam, důležitost. Proto hodnoty nikdy neodrážejí pouze objektivní význam věmů a věcí, ale také jejich subjektivní individuální smysl pro konkrétního jedince. (Bedrnová, 1998)

Všechna hodnocení pak v životě člověka utváří takzvanou osobní hodnotovou mapu, která je sestavena dle důležitosti. Hodnotou pro člověka může být cokoli, co ve svém životě považuje za důležité. Ovšem existují také obecně platné hodnoty, mezi které patří například zdraví, rodina, přátelství, vzdělání nebo svoboda. (Bedrnová, 1998)

Ideálem rozumíme určitou ideovou nebo názorovou představu něčeho subjektivně žádoucího, pozitivně hodnoceného, co představuje pro daného jedince významný cíl jeho snažení, skutečnost, o kterou usiluje. Je tedy zřejmé, že k ideálům má člověk kladný vztah, pakliže jsou mu vlastní a jejich naplňování mu přináší uspokojení a dobrý pocit. (Bedrnová, 1998)

4.3 Vnitřní a vnější motivace

Vnitřní motivace je založena především na lidských potřebách, ať už primárních či sekundárních. Působí na nás nejen při činnostech, které jsou nám příjemné, zajímají nás, baví nás či po nich toužíme, ale i při běžné denní činnosti, která nám nepřináší žádnou radost. V těchto aktivitách je pak důležité, že vidíme to, že děláme věci, které jsou správné a jsme přesvědčeni o jejich potřebnosti. Patří sem například osobní hygiena, udržování pořádku nebo dokončení práce. (Kopřiva, 2008)

Některé činnosti v životě děláme pouze proto, abychom se vyhnuli nepříjemnostem, nebo s vidinou odměny. V tomto případě se jedná o vnější motivaci. Délka vykonávání činností spojených s vnější motivací je ovlivněna na dobu, po kterou jsme vystaveni hrozbám z nepříjemností či toužíme po odměně. Stává se, že rodiče využívají vnější motivaci a

přisuzují jí úspěch, zatímco u dítěte se jedná o vnitřní motivaci, která je však nechtěně odměněna. (Kopřiva, 2008)

Dle Lokšové je chování motivované vnějšími činiteli ve své podstatě instrumentální. To to chování je nástrojem pro dosažení nějakých vnějších motivačních činitelů, například vyhnutí se trestu nebo získání odměny. (Lokšová, 1999)

5 VÝZKUMNÁ ČÁST

5.1 Metodika výzkumu

V diplomové práci byla stanovena jedna hlavní výzkumná otázka: **Co všechno sehrálo roli v tom, že jste se rozhodli přijmout dítě/děti do příbuzenské pěstounské péče?**

Dále bylo stanoveno osm dílčích otázek, a to:

- Kdo Vás oslovil s tím, zda byste nebyli pěstouny?
- Co se stalo v rodině dítěte/dětí, které k Vám přišly?
- Jaký kontakt udržuje biologická rodina s dítětem/děťmi?
- Jaký kontakt udržuje biologická rodina s Vámi jako pěstouny?
- V čem vidíte pozitiva a v čem negativa posilování kontaktů biologických rodičů a dětí?
- Co bylo největším problémem po přijetí dítěte do péče pro Vás?
- Co bylo největším problémem po přijetí dítěte do péče pro dítě/děti?
- Jak přijalo rozhodnutí stát se pěstouny Vaše okolí?

Diplomová práce má teoreticko-výzkumný charakter. Pro zpracování výzkumné části jsem zvolila metodu kvantitativního výzkumu. Pro sběr dat byly použity dotazníky, které se skládaly z otevřených, polootevřených a uzavřených otázek. Otázky v dotazníku byly sestaveny na základě teoretické části a výzkumných otázek.

Dotazník byl anonymní a byl sestaven pouze pro účely této diplomové práce. Dotazník se skládá z 18 otázek a je rozdělen na dvě části. První část, která obsahuje šest otázek, se týká identifikace výzkumného vzorku (pohlaví, věk, jaký vztah má respondent k dítěti/dětem, které má v péči, jak dlouho má dítě/děti v péči, kolik dětí má v péči a zda pečuje o další nezletilé, nezaopatřené dítě/děti, které nejsou v příbuzenské pěstounské péči). Druhá část se skládá z dvanácti otázek, které se týkají samotného zjištění odpovědí na stanovené výzkumné otázky.

Výzkum byl realizován po udělení souhlasu vedení daného zařízení, které jsem osobně navštívila a všech respondentů ze skupiny pěstounů. Výzkum probíhal v zařízení, kde poskytují služby pro pěstouny se sídlem v Pardubickém kraji a dále přes skupinu pěstounů pomocí elektronických dotazníků. Výzkum byl realizován v období května 2022. Získaná data byla vyhodnocena pomocí popisné statistiky. Grafy byly vytvořeny za pomoci Microsoft Excel. Všechny získané údaje byly vypočteny pomocí relativní četnosti. Data jsou zpracována v relativní četnosti, která je znázorněna v % a absolutní četnosti.

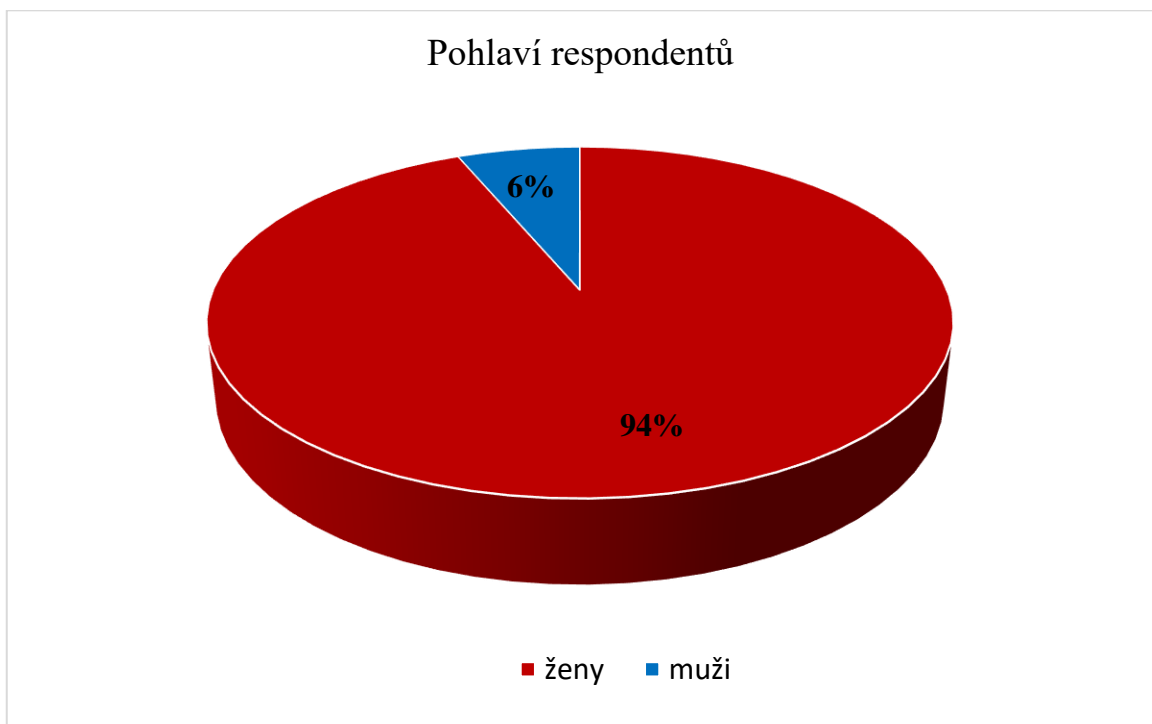
5.1.1 Výzkumný soubor

Výzkumný, nebo také cílový soubor, v případě populace je určitou množinou objektů, kterých se bude týkat zkoumání a na které se mají vztahovat výsledky výzkumu. Základním souborem výzkumu je množina všech jednotek, které v dané problematice figurují. Je však zřejmé, že není možné využít celý základní soubor, v tomto případě všechny příbuzenské pěstouny, a z toho důvodu byl využit výběrový soubor, který je vždy menší. (Gavora, 2010)

Respondenti byli příbuzní, kteří si vzali dítě či děti do příbuzenské pěstounské péče. Výzkumný vzorek tvořilo celkem 63 respondentů, ženského i mužského pohlaví. Sběru dat předcházelo vyhledávání příslušných osob, které budu kontaktovat přes skupinu pěstounů a také přes vedoucí služeb pro pěstouny v zařízení se sídlem v Pardubickém kraji. Respondenty jsem seznámila s účelem dotazníku a vysvětlila jim, jak mají dotazník vyplnit. Ověřila jsem si, zda jsou ochotní dotazník vyplnit, vysvětlila jim, že dotazník je zcela anonymní a pokud by něčemu nerozuměli, budu při vyplňování nápomocna.

6 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

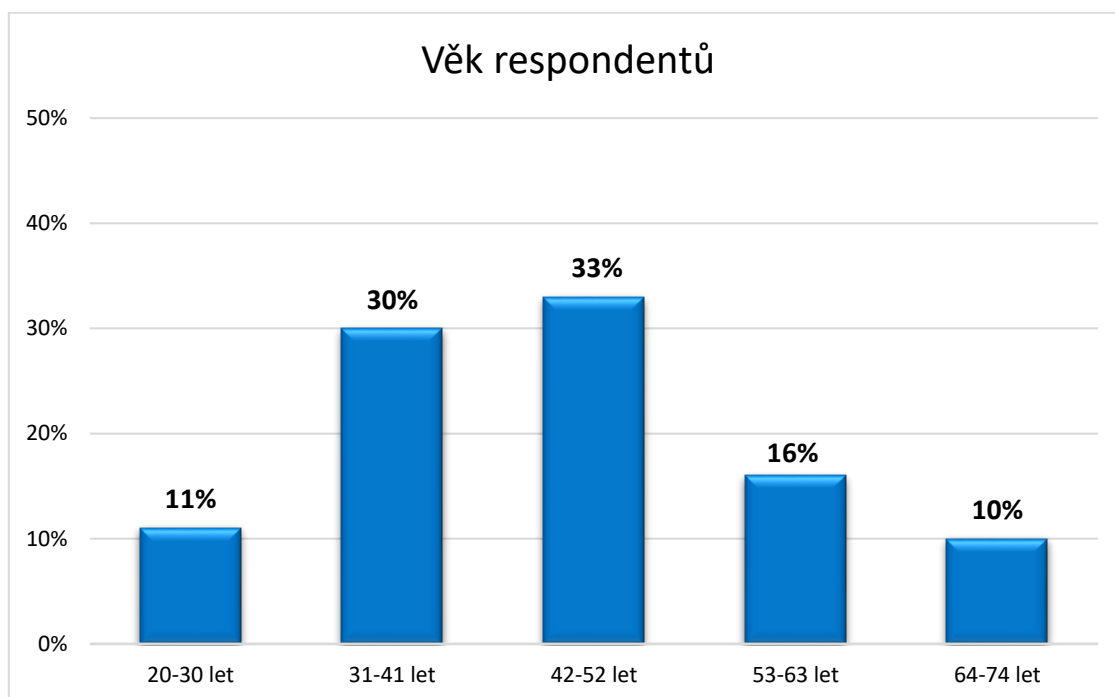
Otázka č. 1: Jakého jste pohlaví?

Obrázek 1: Grafické znázornění respondentů dle pohlaví

Z celkového počtu 63 respondentů (100 %) z hlediska pohlaví bylo 94 % žen (59 respondentek) a 6 % mužů (4 respondenti). Z obrázku č. 1 tedy vyplývá, že dotazník vyplňovaly převážně ženy.

Otázka č. 2: Kolik je Vám let?

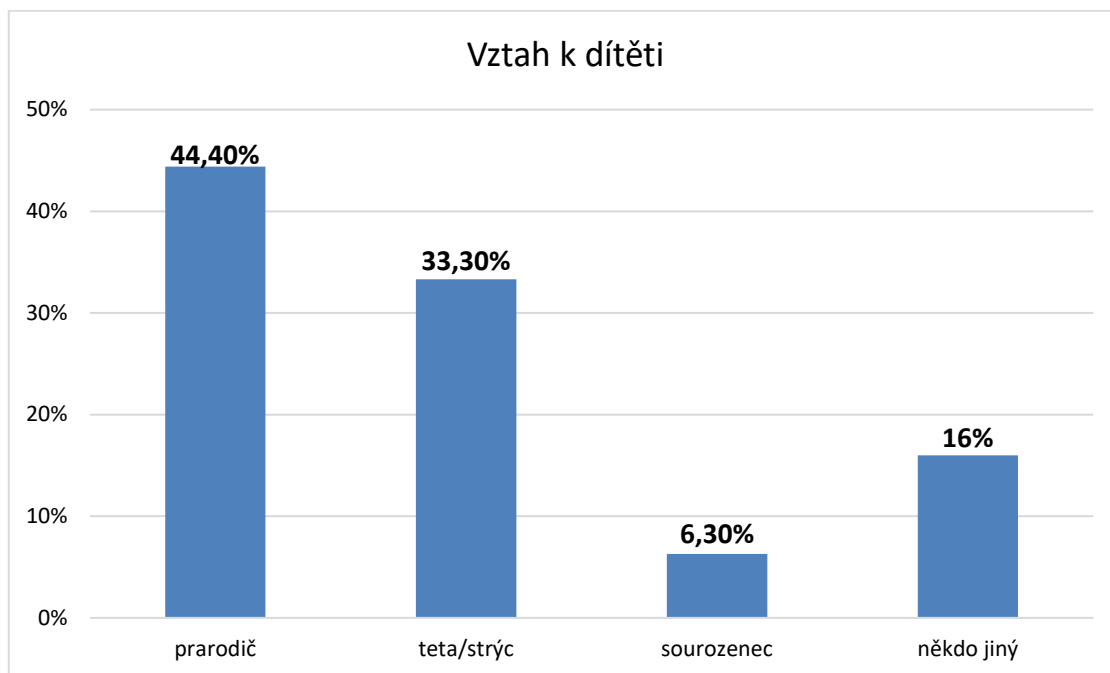

Obrázek 2: Grafické znázornění respondentů dle věku

Tato otázka byla zcela otevřená, kde respondenti mohli volně napsat, kolik let jim je. Celkový počet respondentů byl 63 (100 %). Pro lepší přehlednost je věk rozdělen do pěti intervalů.

Z obrázku č. 2 lze vyčíst, že největší skupinu tvořily respondenti ve věku 42-52 let (21 respondentů), kterých bylo 33 %. Nebyl zde velký rozdíl s respondenty ve věku 31-41 let, kteří tvořili 30 % (19 respondentů). Méně početnou skupinou pak byli respondenti ve věku 53-63 let (10 respondentů) 16 % a ve věku 20-30 let (7 respondentů) 11 %. Nejmenší část tvořili respondenti ve věku 64-74 let (6 respondentů), kterých bylo 10 %.

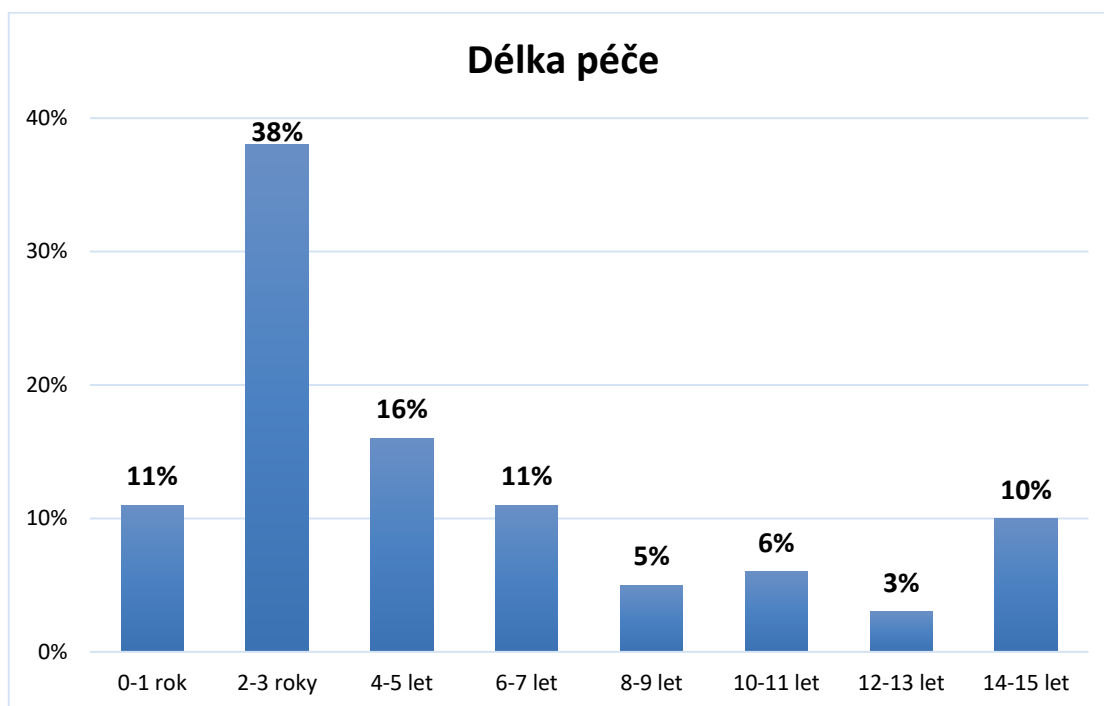
Otázka č. 3: Jaký vztah máte k dítěti/dětem, které máte v péči?

Obrázek 3: Grafické znázornění respondentů dle vztahu k dítěti/dětem, které mají v péči

Tato otázka byla polootevřená, kde měli respondenti na výběr ze čtyř možností. Nejpočetnější skupinu tvořily prarodiče (28 respondentů), kterých bylo 44,4 %, o něco menší skupinu tvořili tety a strýcové (21 respondentů), kterých bylo 33,3 %. Respondentů, kteří uvedli, že mají k dítěti jiný vztah bylo 16 % (10 respondentů). Tito respondenti měli uvést, jaký vztah k dítěti mají. Mezi respondenty byli čtyři pratety, dvě sestřenice, jeden prastrýc, jeden prarodič, jedna exmanželka otce dítěte a jedna nevlastní babička. Nejmenší skupinu tvořili sourozenci a to 6,3 % (4 respondenti).

Otázka č. 4: Jak dlouho máte dítě/děti v péči?

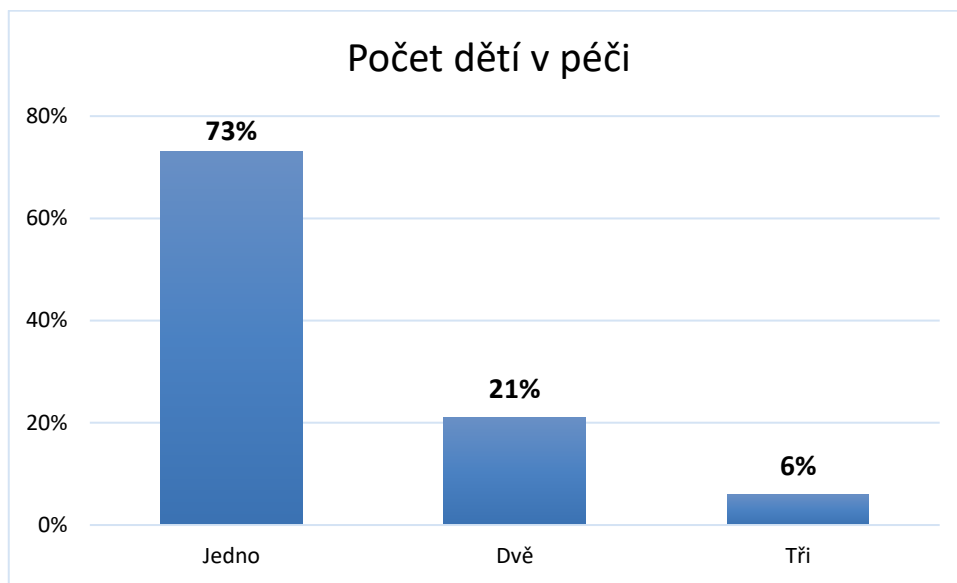

Obrázek 4: Grafické znázornění respondentů dle doby péče o dítě

Tato otázka byla zcela otevřená, kde respondenti mohli volně vepsat, jak dlouho mají dítě/děti v péči. Celkový počet respondentů byl 63 (100 %). Pro lepší přehlednost je doba péče rozdělena do osmi intervalů.

Z obrázku č. 4 je patrné, že nejvíce respondentů 38 % (24 respondentů) má dítě/děti v péči 2-3 roky. Méně bylo respondentů, kteří mají dítě/děti v péči 4-5 let, a to 16 % (10 respondentů). Shodný počet respondentů 11 % (7 respondentů) má dítě/děti v péči 0-1 rok a 6-7 let. Jen o jednoho respondenta méně (6 respondentů) 10 %, má dítě/děti v péči 14-15 let. Ještě menší skupinu tvořili respondenti, kteří mají v péči dítě/děti 10-11 let, těch bylo 6 % (4 respondenti) a 8-9 let, kteří tvořili 5 % (3 respondenti). Nejmenší skupinu tvořili respondenti, kteří mají dítě/děti v péči 12-13 let a to 3 % (2 respondenti).

Otázka č. 5: Kolik dětí máte v péči?

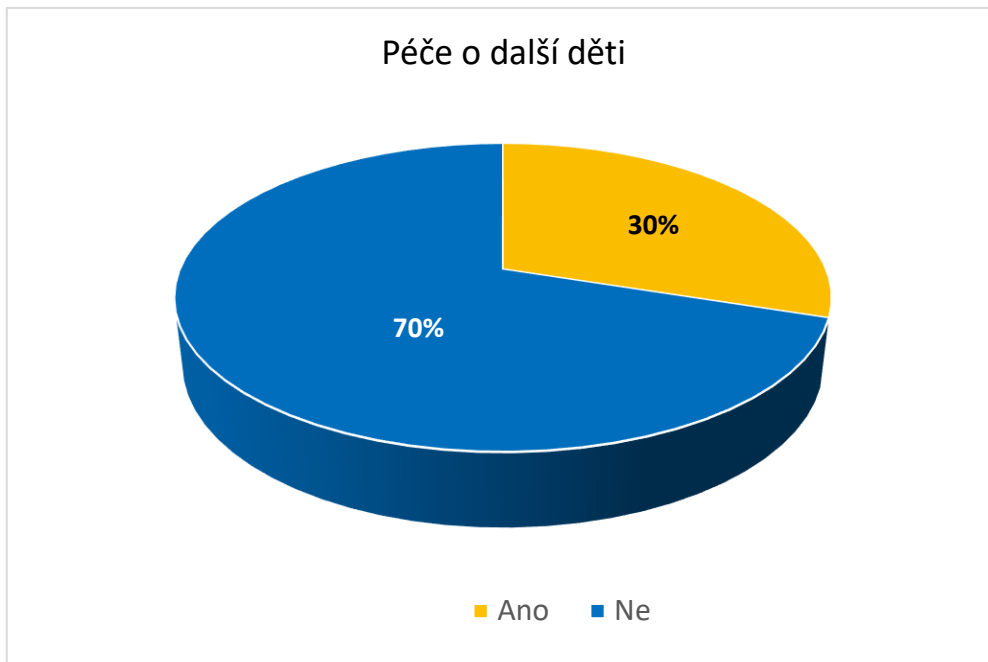

Obrázek 5: Grafické znázornění respondentů dle počtu dětí, které mají v péči

Tato otázka byla zcela otevřená, kde respondenti mohli volně napsat, kolik dětí mají v péči. Celkový počet respondentů byl 63 (100 %), kdy se shodně sešli na třech odpovědích.

Z obrázku č. 5 je patrné, že nejpočetnější skupinu tvořili respondenti, kteří mají v péči pouze jedno dítě, těch bylo 73 % (46 respondentů). Menší počet (13 respondentů) 21 % má v péči dvě děti a pouze 6 % (4 respondenti) mají v péči tři děti.

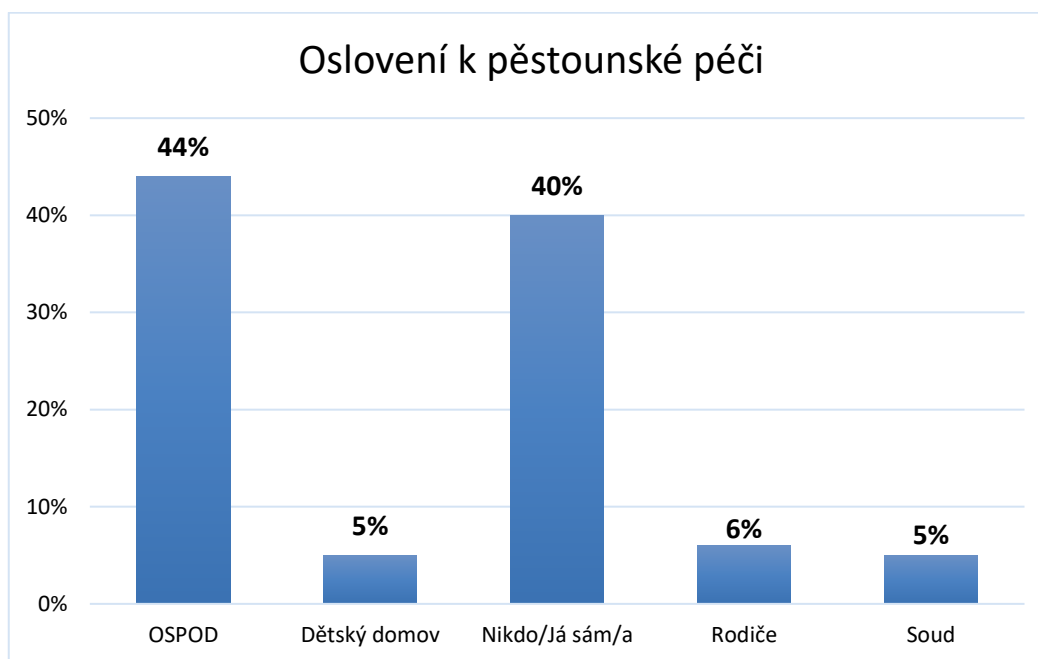
Otázka č. 6: Pečujete o další nezletilé, nezaopatřené dítě/děti, které nejsou v příbuzenské pěstounské péči?

Obrázek 6: Grafické znázornění respondentů dle toho, zda pečují o další nezletilé, nezaopatřené dítě/děti, které nejsou v příbuzenské pěstounské péči

V šesté otázce bylo zjišťováno, zda se respondenti starají ještě o další nezletilé, nezaopatřené dítě/děti, které nejsou v příbuzenské pěstounské péči. Většinu tvořili respondenti, kteří se o další takové dítě nestarají, těch bylo 70 % (44 respondentů) a menší část 30 % (19 respondentů) o další dítě nepečuje.

Otázka č. 7: Kdo Vás oslovil s tím, zda budete pěstouny?

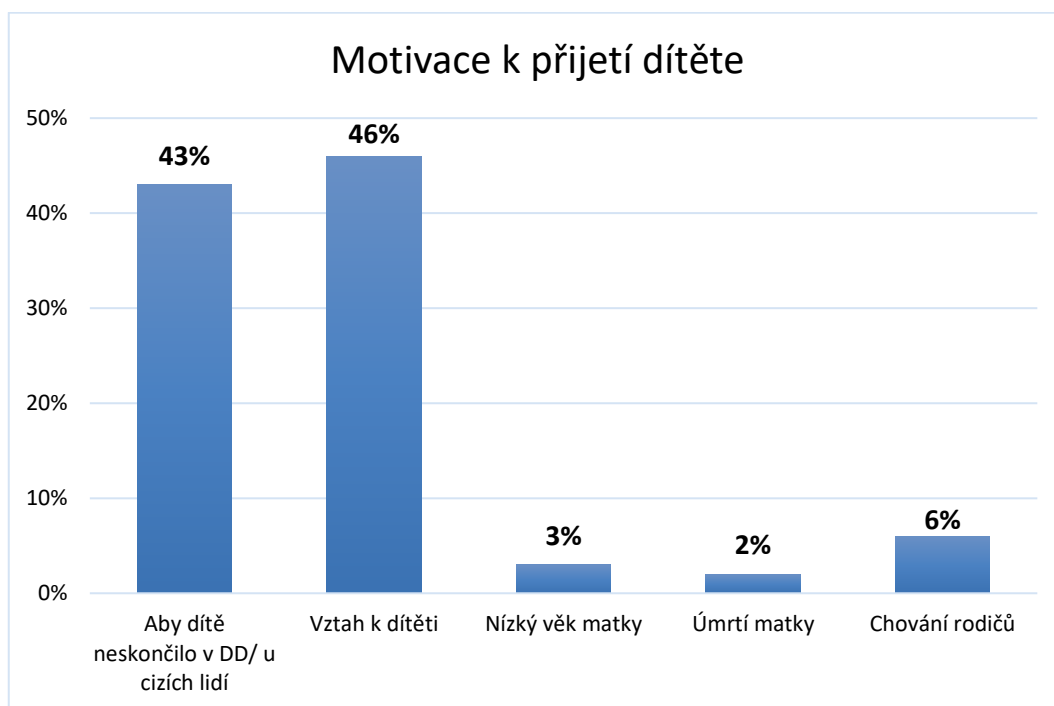

Obrázek 7: Grafické znázornění respondentů dle toho, kdo je oslovil s tím, zda budou pěstouny

Tato otázka byla zcela otevřená, kdy respondenti mohli volně napsat, kdo je oslovil s tím, zda budou pěstouny. Celkový počet respondentů byl 63 (100 %), kdy se shodně sešli na pěti odpovědích.

Z grafického znázornění na obrázku č. 7 lze vyčíst, že skoro polovinu respondentů 44 % (28 respondentů) oslovil pracovník OSPODu. Menší část 40 % (25 respondentů) uvedla, že je nikdo neoslovil, že se angažovali oni sami. Biologičtí rodiče oslovili 4 respondenty (6 %). Shodně 3 respondenty (5 %) oslovil pracovník dětského domova a soud.

Otázka č. 8: Co Vás vedlo k přijetí dítěte/děti do péče?

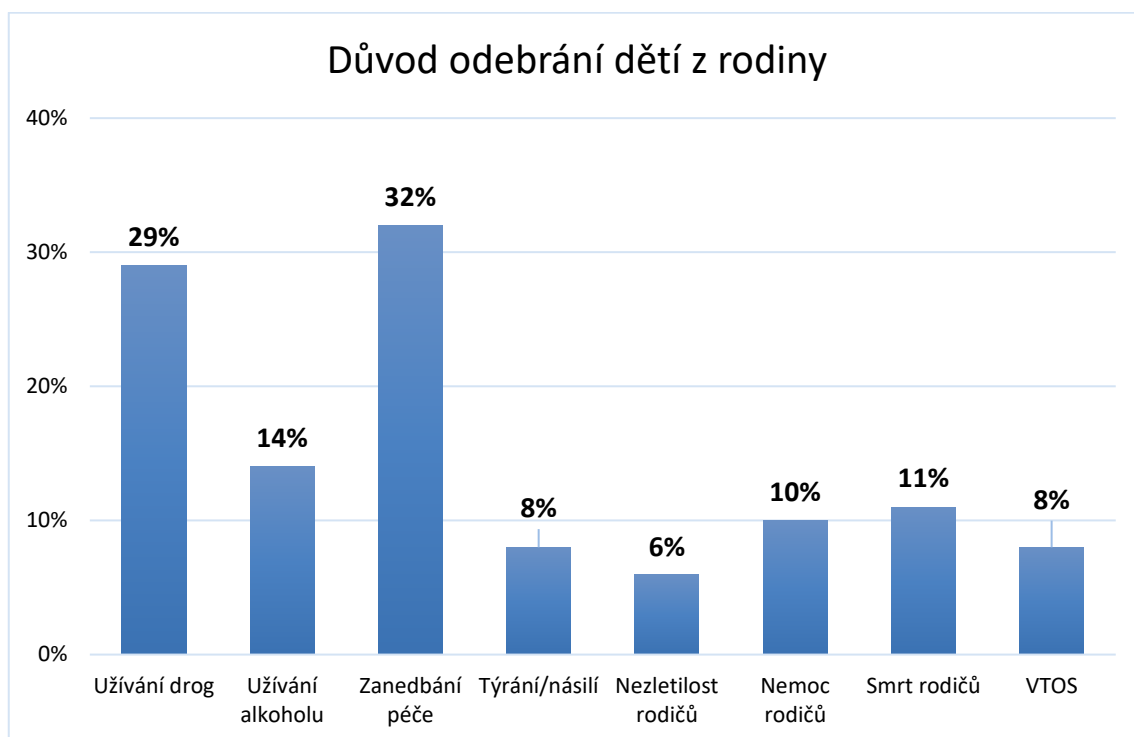

Obrázek 8: Grafické znázornění respondentů dle toho, co je vedlo k přijetí dítěte/děti do péče

Tato otázka byla zcela otevřená, kde respondenti mohli volně napsat, co je vedlo k přijetí dítěte/děti do péče. Celkový počet respondentů byl 63 (100 %), kdy se shodně sešli na pěti odpovědích.

Z obrázku č. 8 je patrné, že nejčastějším důvodem přijetí dítěte do péče je vztah k němu. Tuto možnost zvolilo 46 % (29 respondentů). Druhým nejčastějším důvodem, který respondenti uvedli je, že nechtěli, aby dítě skončilo v dětském domově a staral se o něho někdo cizí. Tuto možnost zvolilo 43 % (27 respondentů). Chování rodičů byl důvod 6 % (4 respondentů). Dva respondenti (3 %) jako důvod přijetí dítěte do péče uvedli nízký věk matky a 1 respondent (2 %) uvedli jako důvod úmrtí matky.

Otázka č. 9: Co se stalo v původní rodině dítěte/děti, které jste přijali do péče?

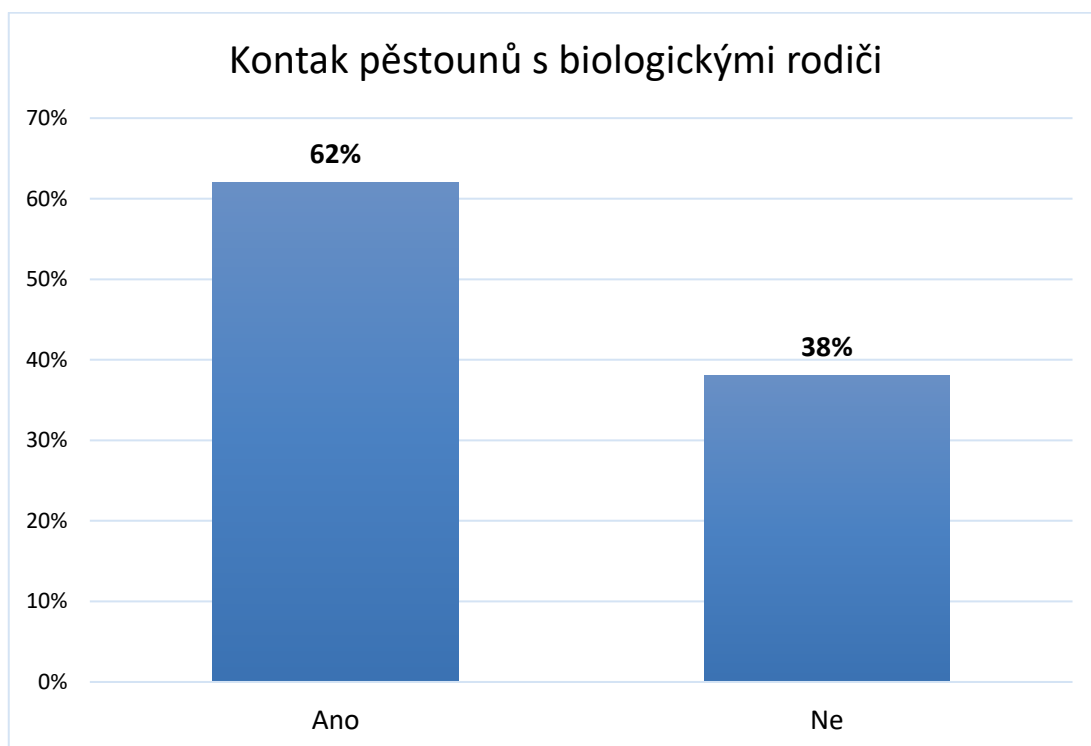

Obrázek 9: Grafické znázornění respondentů dle toho, co se stalo v původní rodině dítěte/děti, které přijali do péče

V otázce č. 9 bylo cílem zjistit, co se stalo v původní rodině dítěte/děti, které přijali do péče. Tato otázka byla zcela otevřená, kdy respondenti shodně uvedli osm možností.

Nejčastěji respondenti uváděli, že rodiče zanedbali péči. Tuto možnost zvolilo 32 % (20 respondentů). Menší počet 29 % (18 respondentů) uvedlo, že rodiče užívali drogy. Užívání alkoholu uvedlo 14 % (9 respondentů), smrt rodičů 11 % (7 respondentů) a nemoc rodičů 10 % (6 respondentů). Shodný počet 8 % (5 respondentů) uvedlo, že rodiče jsou ve výkonu trestu odnětí svobody, či že v domácnosti probíhalo domácí násilí mezi rodiči nebo týrání dětí. Nejmenší počet 6 % (4 respondenti) uvedli, že rodiče byli nezletilí.

Otázka č. 10: Udržujete kontakt s biologickými rodiči dítěte/děti?

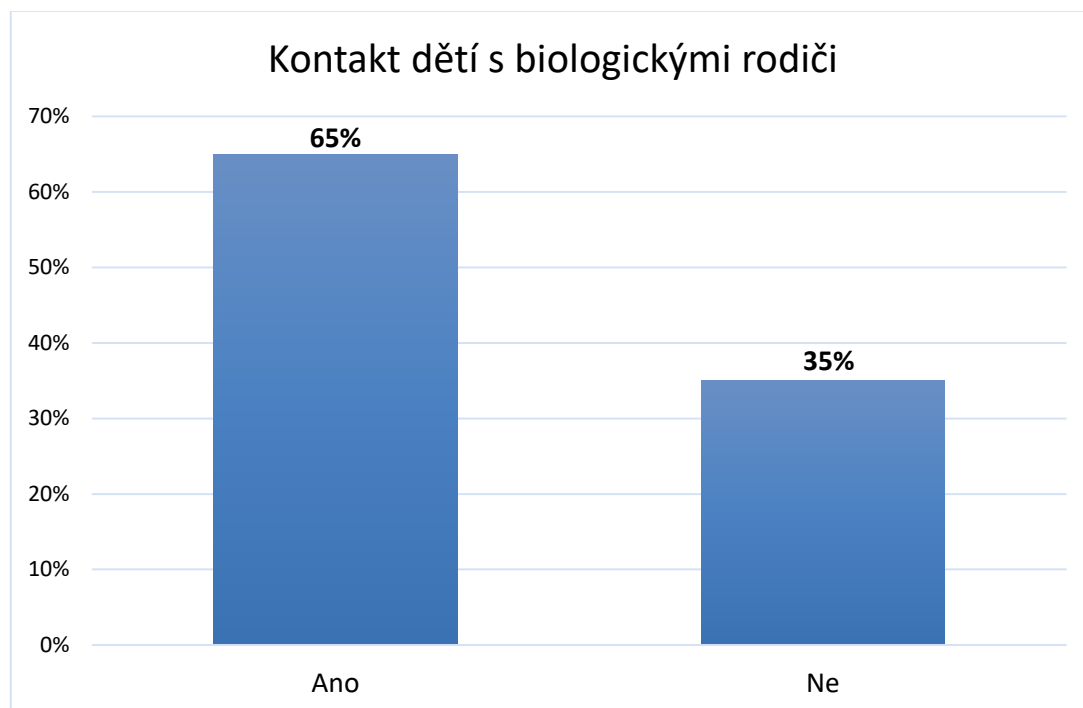

Obrázek 10: Grafické znázornění respondentů dle toho, zda udržují kontakt s biologickými rodiči dítěte/děti

V desáté otázce bylo zjišťováno, zda pěstouni udržují kontakt s biologickými rodiči dítěte/děti, které mají v péči. Větší skupinu tvořili respondenti, kteří kontakt udržují 62 % (39 respondentů) a menší skupinu 38 % (24 respondentů) ti, co žádný kontakt neudržují.

To, že pěstouni kontakt s rodiči neudržují může mít několik důvodů. Některé můžeme vyčíst i v předchozí otázce č.9. Může to být např. tím, že biologičtí rodiče již zemřeli nebo jsou vážně nemocní. Překážkou může být ale také to, že sami rodiče nemají zájem o kontakt jak s pěstouny, tak s dítětem.

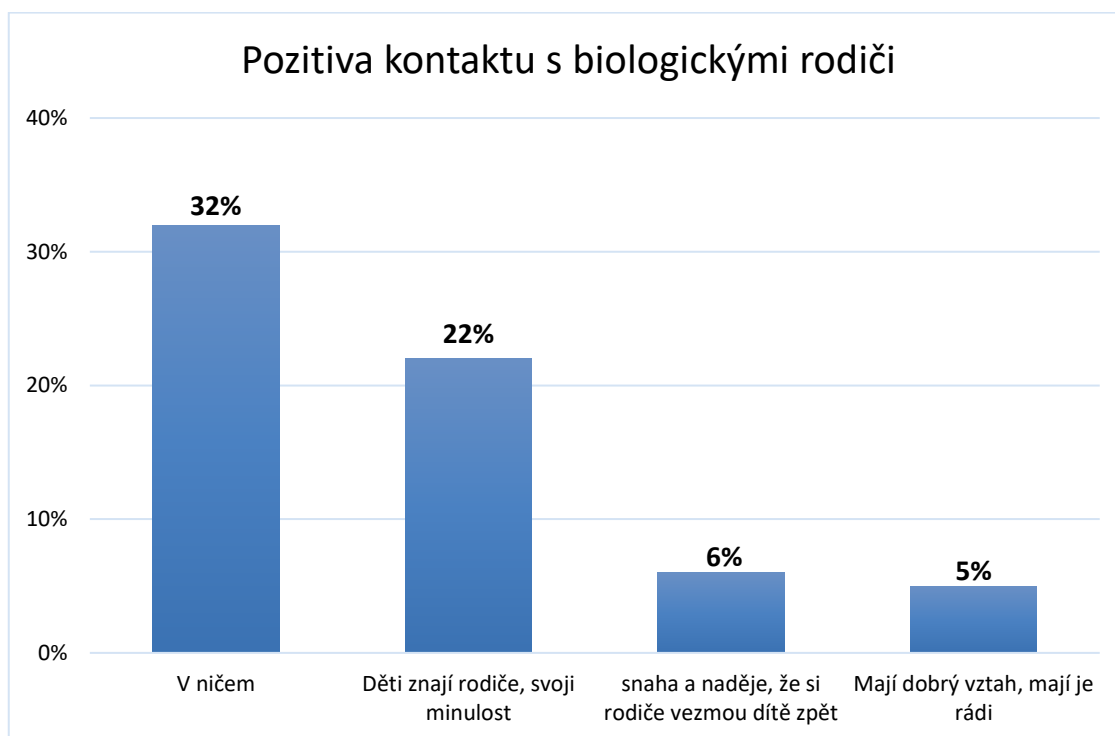
Otázka č. 11: Udržuje kontakt s biologickými rodiči dítě/děti, které máte v péči?

Obrázek 11: Grafické znázornění respondentů dle toho, zda udržuje kontakt s biologickými rodiči dítě/děti, které mají v péči

V otázce č. 11 bylo zjišťováno, zda udržuje kontakt s biologickými rodiči dítě/děti, které mají v péči. Větší skupinu tvořili respondenti, kteří kontakt udržují 65 % (41 respondentů) a menší skupinu 35 % (22 respondentů) ti, co žádný kontakt neudržují.

Otázka č. 12: Pokud jste na předchozí otázku odpověděl/a ano, v čem vidíte pozitiva udržování kontaktu s biologickými rodiči?

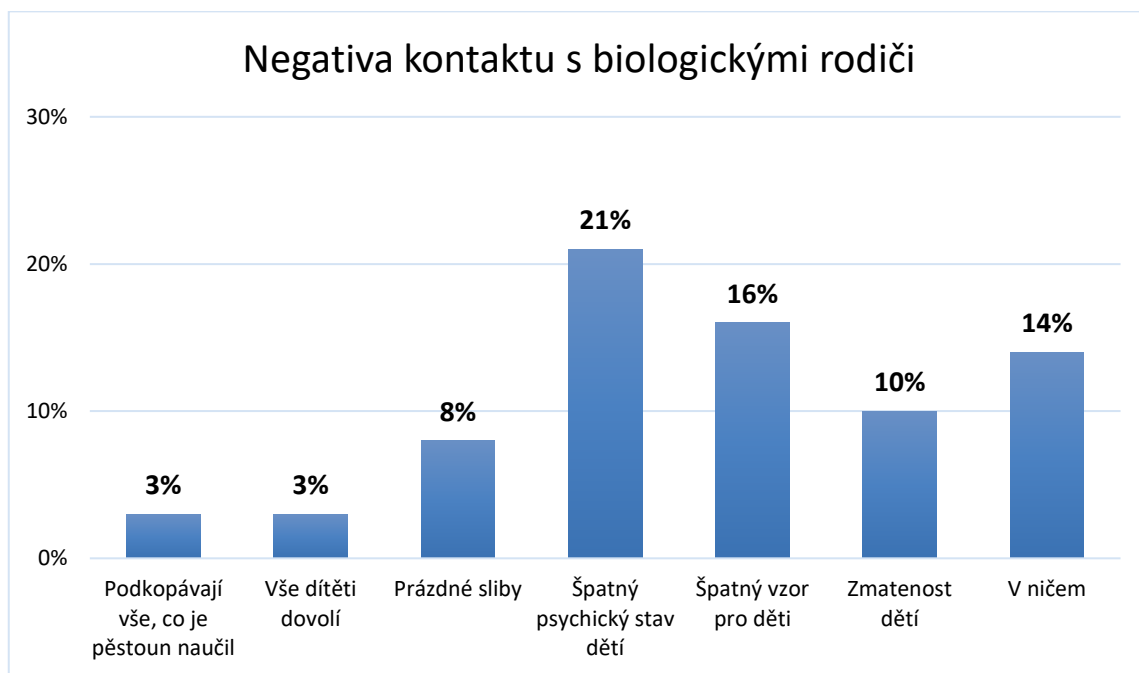

Obrázek 12: Grafické znázornění respondentů dle toho, v čem vidí pozitiva udržování kontaktu biologických rodičů a dítěte/děti, které mají v péči

Tato otázka byla zcela otevřená a respondenti, kteří na předchozí otázku odpověděli, že dítě/děti udržují kontakt s biologickými rodiči, mohli volně napsat, v čem vidí pozitiva udržování tohoto kontaktu. Respondenti shodně uváděli čtyři možnosti.

Nejčastější odpověď byla, že nevidí pozitiva v ničem a kontakt udržují pouze proto, že musí. Tuto možnost uvedlo 32 % (20 respondentů). O něco méně 22 % (14 respondentů) uvedlo, že pozitiva udržování kontaktu vidí v tom, že dítě/děti alespoň znají svoji minulost a vědí, kdo jsou jeho rodiče. Snahu a naději, že si rodiče dítě vezmou zpět do péče uvedlo jako pozitivum 6 % (4 respondenti). Nejméně zastoupenou odpovědí bylo, že rodiče a dítě/děti spolu mají dobrý vztah a mají se rádi. Tuto možnost zvolilo 5 % (3 respondenti).

Otázka č. 13: V čem vidíte negativa udržování kontaktu s biologickými rodiči?

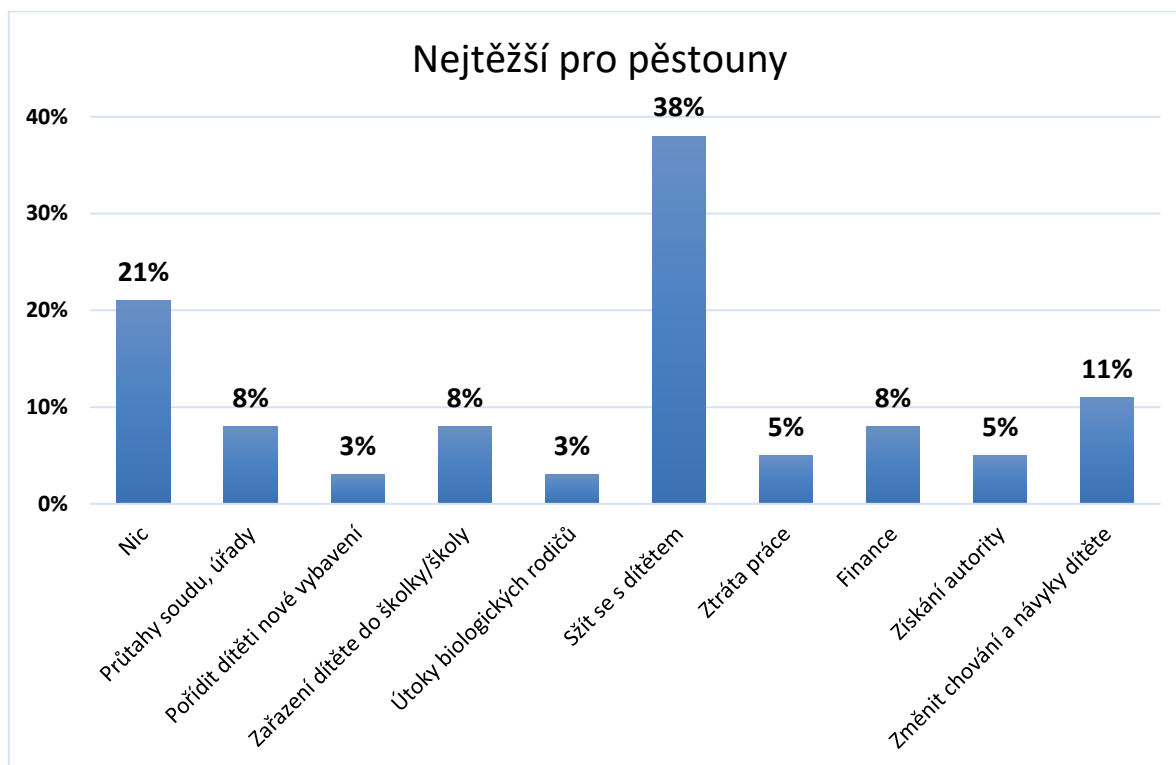

Obrázek 13: Grafické znázornění respondentů dle toho, v čem vidí negativa udržování kontaktu biologických rodičů a dítěte/děti, které mají v péči

Tato otázka byla zcela otevřená a respondenti mohli volně napsat, v čem vidí negativa udržování kontaktu dítěte s biologickými rodiči. Respondenti shodně uváděli sedm možností.

Nejčastější odpověď byla, že dítě/děti jsou po kontaktu s biologickými rodiči ve špatném psychickém stavu. Tuto možnost uvedlo 21 % (13 respondentů). O něco méně 16 % (10 respondentů) uvedlo, že rodiče jsou pro dítě špatným vzorem, 14 % (9 respondentů) uvedlo, že žádná negativa kontaktu nevidí, 10 % (6 respondentů) uvedlo, že po kontaktu s biologickými rodiči jsou děti zmatené a 8 % (5 respondentů) uvedlo, že rodiče dávají dětem sliby, které ale nikdy nesplní. Shodný počet 3 % (2 respondenti) jako negativa kontaktu uvedli, že rodiče dítěti vše dovolí a že podkopávají vše, co pěstoun dítě naučil.

Otázka č. 14: Co pro Vás bylo nejtěžší po přijetí dítěte/děti?

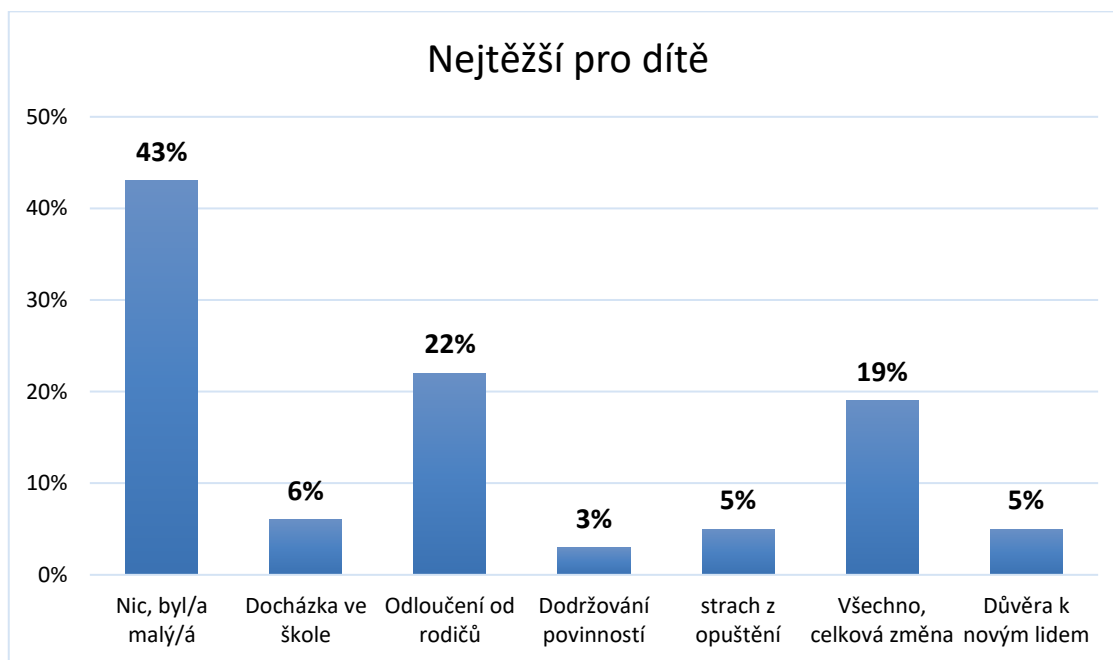

Obrázek 14: Grafické znázornění respondentů dle toho, co pro ně bylo nejtěžší po přijetí dítěte/děti

V otázce č. 14 bylo cílem zjistit, co bylo pro respondenty nejtěžší po přijetí dítěte/děti do péče. Tato otázka byla zcela otevřená a respondenti mohli volně napsat, co pro ně bylo nejtěžší. Respondenti shodně uváděli deset možností.

Nejčastější odpověď byla, že nejtěžší bylo celkově se sžít s dítětem. Tuto odpověď uvedlo 38 % (24 respondentů). Méně 21 % (13 respondentů) uvedlo, že pro ně nebylo nic těžké a 11 % (7 respondentů) uvedlo, že nejtěžší pro ně bylo změnit chování a návyky dítěte/děti. Shodný počet 8 % (5 respondentů) uvedlo, že nejtěžší pro ně byly průtahy soudu a úřady, zařazení dítěte/děti do školky a školy a také finanční stránka. Ztrátu práce a získání autority uvedlo shodně 5 % (3 respondenti) a nejméně 3 % (2 respondenti) shodně uvedly, že pro ně nejtěžší bylo pořídít dítěti/dětem veškeré vybavení a také útoky od biologických rodičů.

Otázka č. 15: Co bylo po přijetí nejtěžší pro dítě/děti?

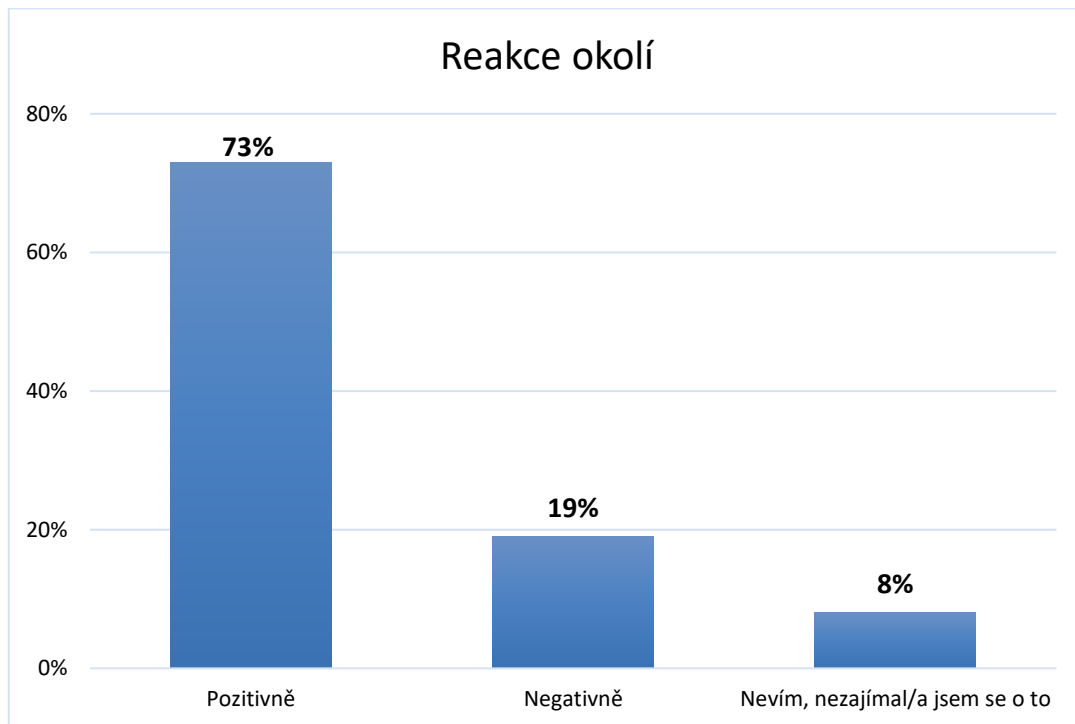

Obrázek 15: Grafické znázornění respondentů dle toho, co bylo nejtěžší pro dítě/děti

Otázkou č. 15 bylo zjišťováno, co bylo po přijetí nejtěžší pro dítě/děti. Tato otázka byla zcela otevřená a respondenti mohli volně napsat, co bylo pro dítě/děti nejtěžší. Respondenti shodně uváděli sedm možností.

Nejčastější odpověď byla, že pro dítě/děti nebylo těžké nic, protože byly ještě moc malé. Tuto odpověď uvedlo 43 % (27 respondentů). Naopak všechno, celková změna byla nejtěžší pro dítě/děti 19 % (12 respondentů). Odloučení od rodičů uvedlo 22 % (14 respondentů) a 6 % (4 respondenti) uvedli jako nejtěžší docházku do školy. Shodně 5 % (3 respondenti) uvedli jako nejtěžší pro dítě/děti strach z odloučení a důvěru k novým lidem. Nejméně 3 % (2 respondenti) uvedli, že dítě mělo problém s dodržováním povinností.

Otázka č. 16: Jak reagovalo na přijetí dítěte/děti do péče Vaše okolí?

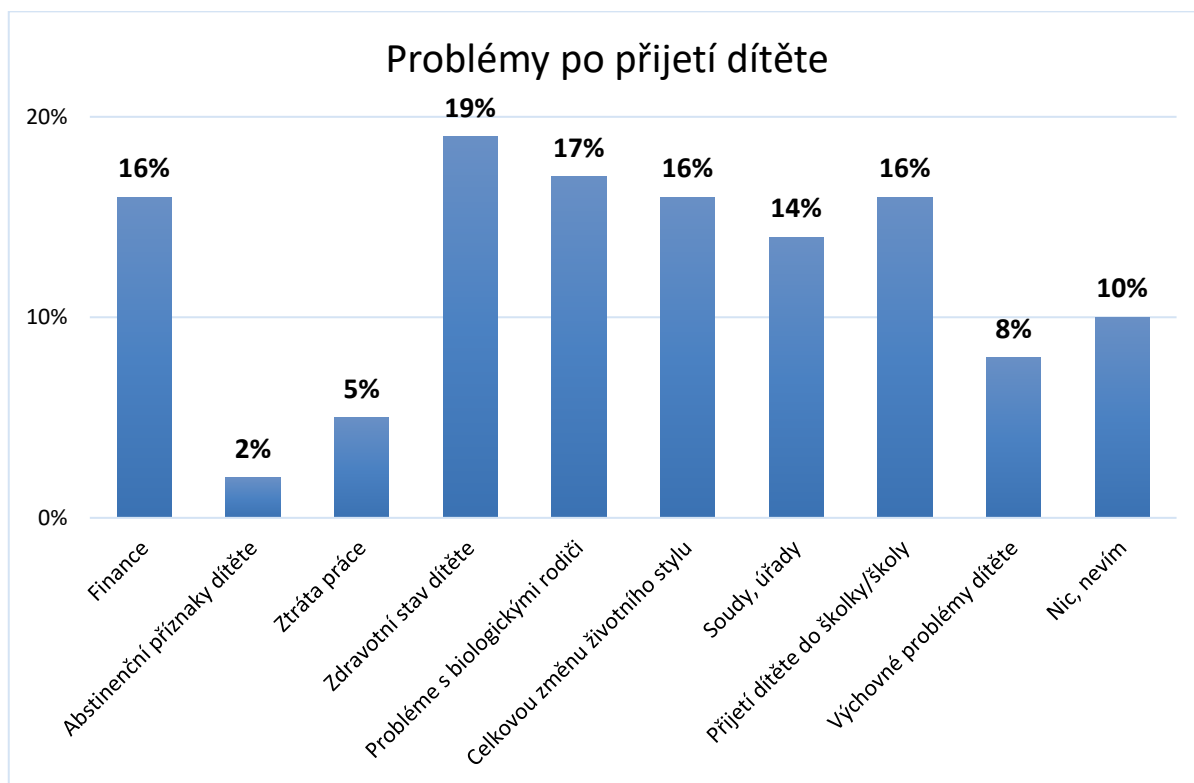

Obrázek 16: Grafické znázornění respondentů dle toho, jak reagovalo na přijetí dítěte/děti do péče jejich okolí

Tato otázka byla zcela otevřená, kdy respondenti mohli volně napsat, jak reagovalo jejich okolí na přijetí dítěte/děti do péče. Celkový počet respondentů byl 63 (100 %), kdy se shodně sešli na třech odpovědích.

Z obrázku č. 16 je patrné, že nejčastěji okolí reagovalo pozitivně. Tuto možnost uvedlo 73 % (46 respondentů). Negativně reagovalo okolí u 19 % (12 respondentů) a 8 % (5 respondentům) to bylo jedno, nezajímali se o názor okolí.

Otázka č. 17: Jaké problémy jste řešil/a po začátku přijetí dítěte/děti do péče?

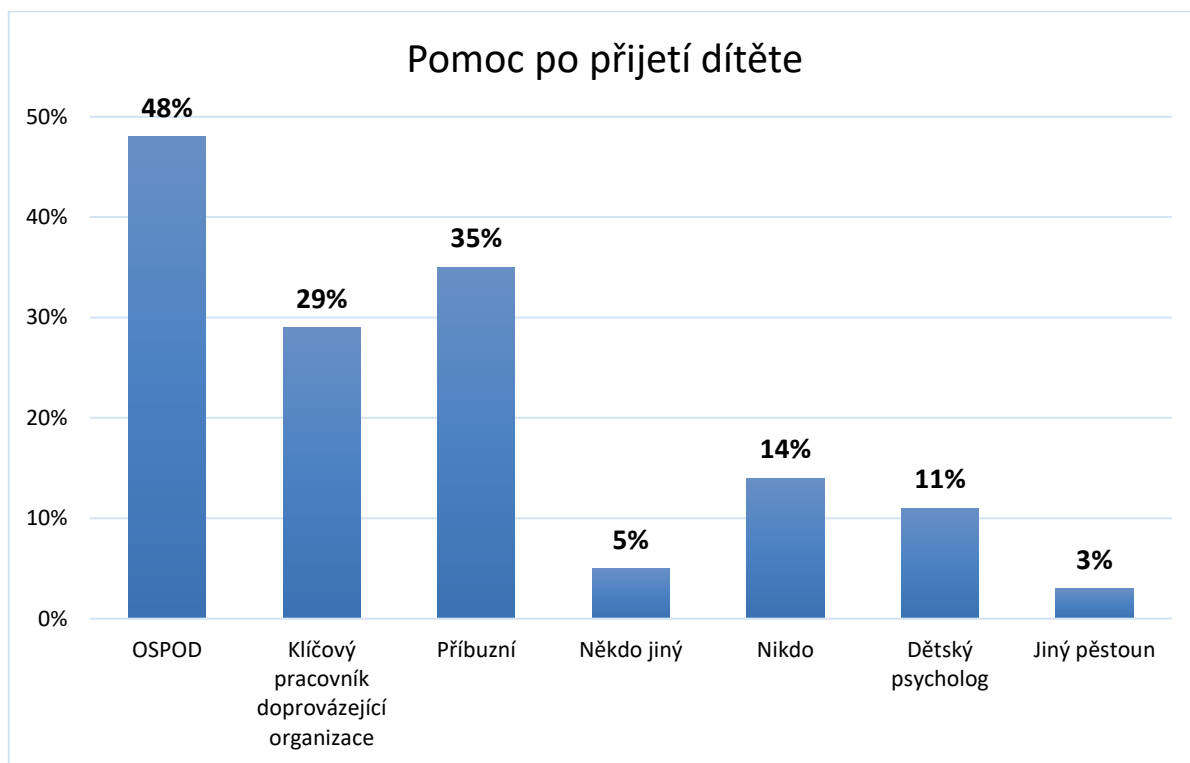

Obrázek 17: Grafické znázornění respondentů dle toho, jaké problémy řešili po začátku přijetí dítěte/děti do péče

V otázce č. 17 bylo cílem zjistit, jaké problémy řešili respondenti po začátku přijetí dítěte/děti do péče. Tato otázka byla zcela otevřená a respondenti mohli volně napsat, jaké problémy řešili. Shodně uváděli deset možností.

Nejčastěji respondenti řešili zdravotní stav dítěte/děti. Tuto možnost uvedlo 19 % (12 respondentů). Problémy s biologickými rodiči mělo 17 % (11 respondentů). Shodně 16 % (10 respondentů) jako problém, který řešili uvedli finance, celkovou změnu životního stylu a přijetí dítěte/děti do školky/školy. Soudy a úřady uvedlo 14 % (9 respondentů), 10 % (5 respondentů) žádné problémy neřešili, 8 % (6 respondentů) řešilo výchovné problémy dítěte/děti a 5 % (3 respondenti) ztratili zaměstnání. Jeden respondent (2 %) řešili po přijetí u dítěte abstinenční příznaky.

Otázka č. 18: Kdo Vám nejvíce pomáhal při přijetí dítěte/děti do péče?

Obrázek 18: Grafické znázornění respondentů dle toho, kdo jim nejvíce pomáhal při přijetí dítěte/děti do péče

Otázkou č. 18 bylo zjišťováno, kdo respondentům nejvíce pomáhal při přijetí dítěte/děti do péče. Tato otázka byla polootevřená a respondenti měli na výběr ze sedmi možností.

Nejčastěji zvolenou odpovědí byla možnost pomoci od OSPODu. Tuto možnost zvolilo 48 % (30 respondentů). O něco méně 35 % (22 respondentů) uvedlo, že jim pomáhali příbuzní, 29 % (18 respondentů) uvedlo klíčového pracovníka doprovázející organizace, 14 % (9 respondentů) uvedlo, že jim nepomáhal nikdo, 11 % (7 respondentů) zvolilo dětského psychologa a 5 % (3 respondenti) uvedli, že jim pomáhal někdo jiný. V případě, že respondent zvolil možnost pomoci od někoho jiného, měl napsat, kdo to byl. V odpovědích se objevovala kamarádka, soudní znalec, psychiatr, právnička, fyzioterapeutka a dětské centrum. Nejméně 3 % (2 respondenti) uvedli, že jim pomáhal jiný pěstoun.

7 DISKUZE

Tato část diplomové práce se zabývá diskuzí nad výsledky, které byly získány za pomoci dotazníkového šetření. Výsledky budou porovnány s podobně zaměřenými výzkumy a budou vyhodnoceny výzkumné otázky, které jsou zmíněny na začátku diplomové práce. Otázky byly vyhodnoceny na základě odpovědí dotazovaných respondentů.

Hlavní výzkumná otázka: zjistit, co vede příbuzné k tomu, že přijmou do pěstounské péče dítě a jaká je jejich motivace.

Další výzkumné otázky:

- a) Zjistit, kdo PPP oslovil s tím, zda budou pěstouny
- b) Zjistit, co se stalo v rodině dítěte/dětí, které přišly do PPP
- c) Zjistit, jaký kontakt udržuje biologická rodina s dítětem/děťmi v PPP
- d) Zjistit, jaký kontakt udržuje biologická rodina s pěstouny
- e) Zjistit, v čem pěstouni vidí pozitiva a v čem negativa posilování kontaktů biologických rodičů a dítěte/dětí
- f) Zjistit, co bylo největším problémem po přijetí dítěte/dětí do péče pro pěstouny
- g) Zjistit, co bylo největším problémem po přijetí pro dítě/děti
- h) Zjistit, jak přijalo rozhodnutí stát se pěstouny jejich okolí

Hlavní výzkumnou otázku, kterou si pokládáme, je: „Co vede příbuzné k tomu, že přijmou do pěstounské péče dítě a jaká je jejich motivace?“ Z výsledků dotazníkového šetření vyplývá, že nejčastějším důvodem a motivací přijmout dítě do PPP je vztah k němu. Příbuzní nechtějí, aby dítě vychovával někdo cizí nebo aby skončilo v dětském domově. Dalším důvodem bylo také špatné chování rodičů, nízký věk matky a úmrtí matky. Škoviera ve své publikaci uvádí, že příbuzní, kteří se mají postarat o svého příbuzného, se do takové situace dostávají náhodně, na rozdíl od žadatelů o pěstounství, kteří v sobě mají určitou motivaci, která je vede k tomu, aby takový krok udělali. Jedná se většinou o situace, kdy dítě přišlo o své biologické rodiče z důvodu úmrtí, nebo také v případě, kdy jsou rodiče ve výkonu trestu odnětí svobody či v situaci, kdy se o dítě nechtějí nebo nemohou postarat. Rozdíl v motivaci je tedy takový, že příbuzní se nerozhodují dobrovolně a na podkladu svých potřeb, ale často nemají na vybranou a dítě do své péče přijmou. (Škoviera, 2007b)

Podobně zaměřený výzkum, jen u pěstounů na přechodnou dobu dělala ve své diplomové práci také Kocourková (2020), která zjišťovala, jaké jsou hlavní motivy pro rozhodnutí stát se pěstounem na přechodnou dobu. Z výsledků jejího výzkumu lze vyčíst, že stejně jako v mém výzkumu převažovala nejvíce odpověď, že určujícím motivem pro rozhodnutí stát se pěstounem je umožnit dětem, aby nemusely vyrůstat v ústavním zařízení.

Další výzkumnou otázku č. 1: „Kdo Vás oslovil s tím, zda budete pěstouny?“ zodpovíme pomocí dotazníkové otázky č. 7. Z výsledků vyplývá, že převažovaly dvě odpovědi z pěti a to ta, že respondenty oslovil pracovník OSPODu a také, že je neoslovil nikdo, že se angažovali sami.

Další výzkumná otázka č. 2: „Co se stalo v rodině dítěte/děti, které přišly do PPP?“ Zde se respondenti shodli na osmi možných odpovědích. Nejčastějším důvodem bylo zanedbání péče, kdy tuto možnost zvolilo 32 % respondentů a o něco méně zastoupenou odpovědí bylo užívání drog biologickými rodiči. Další zmíněné důvody byly užívání alkoholu, smrt rodičů, nemoc rodičů, výkon trestu odnětí svobody, týrání dětí a domácí násilí mezi rodiči či nezletilost rodičů. Podobnou otázku pokládala respondentům ve své práci Plchová (2016), která zjišťovala příčiny umístění dítěte do příbuzenské pěstounské péče. Stejně jako v mé práci i u ní se v odpovědích objevovalo domácí násilí, zanedbávání péče o dítě, závislost na alkoholu a drogách, výkon trestu odnětí svobody jednoho či obou rodičů a také úmrtí rodičů. Nelze říci, co bylo konkrétní, původní příčinou, ale všechny tyto příčiny jsou podstatné, vzájemně se ovlivňují a mají závažný, negativní dopad na dítě.

Další výzkumná otázka č. 3: „Udržuje dítě/děti v PPP kontakt s biologickými rodiči?“ Větší část, a to 65 % respondentů uvedla, že děti kontakt s biologickými rodiči udržují.

Další výzkumná otázka č. 4: „Udržuje pěstoun kontakt s biologickými rodiči dítěte/děti?“ Na tuto otázku také větší část, a to 62 % respondentů odpověděla, že ano.

Pazlarová (2016) ve své publikaci uvádí, že v současné době se klade důraz na to, jak umožnit dítěti, aby mohlo spokojeně žít v rodině pěstounů, ale také aby neztratilo kontakt s původní rodinou, jelikož součástí identity každého z nás je právě znalost historie naší rodiny. Neznalost informací o rodině může dítě zaplňovat nerealistickými představami a dítě může začít pátrat po příčinách. Při kontaktu dítěte s biologickými rodiči je třeba, aby bylo dodržováno soukromí, tedy za předpokladu, že soud neurčil jinak. Strávený společný čas v klidu a nerušeně je velice důležitý jak pro dítě, tak i pro rodiče. Každou situaci je třeba

posuzovat individuálně. Pokud dítě své biologické rodiče nevidělo delší dobu, mohlo by pro něj být setkání bez přítomnosti pěstounů traumatizující.

Důvodů, proč pěstouni ani děti kontakt s biologickými rodiči neudrží, může být spousta. Jsou děti, které v původní rodině zažily něco traumatizujícího (týrání, sexuální zneužívání) a tak v tomto případě soud může styk úplně zamítnout. V tomto případě by pro dítě bylo velmi škodlivé, kdyby kontakt s rodiči udržovalo. (Pazlarová, 2016)

Mohou být také případy, kdy dítě vyjadřuje nechuť ke kontaktu se svými rodiči, či naopak rodič se svým dítětem kontakt navázat nechce, nebo nemůže. Může to být z důvodu, že biologičtí rodiče začali nový život a nechtějí se vracet ke starému životu, kam patří i dítě. Další situací může být fakt, že rodiče dítěte mohou vykonávat trest odnětí svobody, podstupovat léčbu, či mohli zemřít. Stejně tak důvodů, proč neudrží kontakt pěstoun s biologickými rodiči může být několik. Jedním z nich může být, že pěstoun nechce být přítomen setkávání dítěte s rodiči z důvodu obav, že by to nezvládl, nebo si naopak jeho účast na setkávání nepřeje dítě a pěstoun to respektuje. Biologičtí rodiče, kteří nezpracovali vlastní selhání, na pěstouna mohou žárlit, že jemu se výchova daří a dítě ho má rádo. Takové pocity samozřejmě rodiče bolí a z toho můžou pramenit nevhodné zásahy do výchovy, hanění péče pěstounů, matení či navádění dětí proti pěstounům.

Další výzkumná otázka č. 5: “ V čem pěstouni vidí pozitiva a v čem negativa posilování kontaktů biologických rodičů a dítěte/dětí.” Tato otázka byla zpracována na podkladě dotazníkových otázek číslo 12 a 13. V otázce číslo 12 byli respondenti dotazováni na pozitiva a v otázce číslo 13 na negativa. Nejčastější odpovědí, v čem vidí pozitiva byla odpověď, že nevidí pozitiva v ničem a kontakt udržují pouze proto, že musí. Dalšími odpověďmi bylo, že děti alespoň znají rodiče a svoji minulost, že pěstouni v kontaktu vidí snahu a naději, že si rodiče vezmou dítě zpět a také že rodiče a děti mají mezi sebou dobrý vztah a mají je rádi. Naopak negativa vidí v tom, že děti jsou po kontaktu s biologickými rodiči ve špatném psychickém stavu, rodiče jsou pro dítě špatným vzorem, děti jsou zmatené, rodiče jim slibují něco, co poté nikdy nedodrží, vše dětem dovolí a podkopávají vše, co je pěstouni dosud naučili. Velký počet respondentů ale také odpověděl, že žádná negativa nevidí.

Stejně jako o pozitivěch, píše Pazlarová (2016) ve své publikaci také o negativěch udržování kontaktu s biologickými rodiči. Uvádí, že při kontaktu rodičů s dětmi může docházet k problémovým situacím. Mnohdy se stává, že rodiče na domluvenou schůzku vůbec nedorazí, nebo přijdou pozdě. Existují také případy, kdy kontakt s biologickými rodiči není

v nejlepším zájmu dítěte. Překážky ale mohou být také na straně pěstounů, kteří znají často velmi obtížnou historii dítěte, vědí o nevhodném zacházení, a proto může být pro některé pěstouny těžké akceptovat kontakt rodičů s dítětem. Pěstouni se často bojí toho, jak bude dítě na rodiče reagovat a také toho, jaké důsledky mohou po setkání řešit. Ohled by se ale měl brát především na přání dítěte, jelikož to je hlavní a přání a požadavky ostatních účastníků musí být vždy podřazeny.

Podobnou otázku ve své diplomové práci řešila také Malenovská (2012). Z výzkumu vyplývá, že děti mají po kontaktu s biologickými rodiči zmatek v hlavě, nevědí, zda půjdou zpět domů s pěstouny, nebo si je vezme druhá maminka. Bývají po kontaktu v psychické nepohodě, jsou plačtivé a agresivní. Tato negativa uváděli respondenti i v mé práci.

Další otázka č. 6: „Co bylo největším problémem po přijetí dítěte/děti do péče pro pěstouny?“ Na tuto otázku respondenti nejčastěji odpovídali, že nejtěžší pro ně bylo celkově se sžít s dítětem. Druhou nejčastější odpovědí bylo naopak, že pro ně nebylo nic těžké. Mezi další odpovědi respondenti radili změnit chování a návyky dítěte, finanční stránku, průtahy soudu a úřady, zařazení dítěte do školky či školy, získání autority, ztrátu práce, pořízení nového vybavení pro dítě a také útoky biologických rodičů.

Další otázka č. 7: „Co bylo největším problémem po přijetí pro dítě/děti?“ Zde byla nejčastější odpověď, že pro dítě nebylo těžké vůbec nic, jelikož bylo ještě moc malé, když si ho příbuzní brali do péče. Naopak vše, celková změna byla nejtěžší pro 12 respondentů. Další uváděné problémy byly: odloučení od rodičů, docházka do školy, strach z odloučení a důvěru k novým lidem a problémy s dodržováním povinností.

Další otázka č. 8: „Jak okolí přijalo rozhodnutí příbuzných stát se pěstouny?“ Drtivá většina respondentů uvedla, že jejich okolí reagovalo na přijetí dítěte/děti do péče pozitivně, ale našlo se i pár jedinců, kteří reagovali negativně. Někteří respondenti uvedli, že se o názor okolí nezajímali a dělali to, co bylo nejlepší pro dítě.

8 ZÁVĚR

Tato diplomová práce se zaměřuje na příbuzenskou pěstounskou péči a její motivaci. Práce si klade za cíl zjistit, co vede příbuzné k tomu, že přijmou do pěstounské péče dítě a jaká je jejich motivace. Za pomoci dotazníkového šetření jsem vyhodnotila získaná data a dospěla tak k odpovědi na cíl práce.

V teoretické části jsem se pokusila čtenáře uvést do problematiky práce. Teoretická část navazuje na část výzkumnou. V práci jsem popisovala rodinu, která má ve společnosti nezastupitelnou úlohu a předurčuje vývoj dítěte, vztahy k druhým lidem, orientuje ho na určité hodnoty a v neposlední řadě mu poskytuje podporu. Dále jsem se věnovala kapitolám o náhradní rodinné péči a příbuzenské pěstounské péči. Jako poslední kapitolu jsem v práci uvedla motivaci, která je důležitá při rozhodování, zda se stát náhradním rodičem či nikoliv.

Ve výzkumné části jsem si zvolila kvantitativní metodu. Data jsem získala za pomoci dotazníkového šetření od příbuzných pěstounů, kteří si vzali do péče dítě/děti. Na základě vyhodnocení získaných dat jsem byla schopna odpovědět na výzkumnou otázku, kterou jsem si na začátku práce stanovila.

Zmiňovanou výzkumnou otázkou bylo zjistit, co vede příbuzné k tomu, že přijmou do pěstounské péče dítě a jaká je jejich motivace. Většina respondentů se tak shodla na tom, že důvodem, proč přijali dítě/děti do péče byl vztah k němu. Nechtěli, aby dítě, které od malička znají vyrůstalo u cizích lidí nebo ještě hůř v dětském domově, či jiném ústavním zařízení.

Všichni respondenti byli ochotni dotazník vyplnit. Uvědomuji si, že počet respondentů mohl být vyšší, bohužel komunikace s některými organizacemi zabývajícími se náhradní rodinnou péčí dost vážla. Z tohoto důvodu nelze výsledky výzkumu zobecnit na celou populaci příbuzenských pěstounů.

Psaní diplomové práce na toto téma i přes to považuji za velice přínosné. Sama jsem si uvědomila, jak důležitá je náhradní rodinná péče a že náhradní rodiče čelí odlišným situacím oproti rodičům biologickým. Dle mého názoru si lidé, kteří přijmou do péče cizí dítě, zaslouží velký obdiv každého z nás, jelikož dávají šanci na lepší život dětem, o které se biologičtí rodiče nemůžou nebo nedokáží postarat.

9 POUŽITÁ LITERATURA

ADAIR, John Eric. *Efektivní motivace*. Praha: Alfa Publishing, 2004. Management (Alfa Publishing). ISBN 80-86851-00-1.

BEDRNOVÁ, Eva a Ivan NOVÝ. *Psychologie a sociologie řízení*. Praha: Management Press, 1998. ISBN 80-85943-57-3.

BĚLOHLÁVEK, František. *Jak vést a motivovat lidi*. Vyd. 5. [i.e. 1. vyd.]. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-2235-8.

BUBLEOVÁ, Věduna, Alena VÁVROVÁ, Lucie VRÁNOVÁ a Jana FRANTÍKOVÁ. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. ISBN 978-80-87455-01-2.

BUBLEOVÁ, Věduna. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. 3., přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2014. ISBN 978-80-87455-19-7.

DUNOVSKÝ, Jiří. *Sociální pediatrie: vybrané kapitoly*. Praha: Grada, 1999. Psyché (Grada). ISBN 80-7169-254-9.

GABRIEL, Zbyněk a Tomáš NOVÁK. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, 2008. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1788-3.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2., rozš. české vyd. Přeložil Vladimír JŮVA, přeložil Vendula HLAVATÁ. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0.

GILLERNOVÁ, Ilona, Vladimír KEBZA a Milan RYMEŠ. *Psychologické aspekty změn v české společnosti: člověk na přelomu tisíciletí*. Praha: Grada, 2011. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-2798-1.

HAJNÝ, Martin, Robert STUHLÍK a Evžen KLOUČEK. *Akta Y: drogový problém versus rodina : [praktická příručka pro rodiče]*. Praha: Votobia, 1999. ISBN 80-7220-022-4.

HANUŠOVÁ, L., JENÍČKOVÁ, N., UHLÍŘOVÁ, V. *Problematika příbuzenského náhradního rodičovství*. In: Problémy současné rodiny a náhradní rodinná péče: sborník příspěvků z mezinárodní konference. Olomouc: 2009. 978-80-7399-8.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Třetí, aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0873-0.

- HAYSLIP, Bert a Gregory C. SMITH. *Resilient grandparent caregivers: a strengths-based perspective*. New York: Routledge, 2013. ISBN 978-0415897549.
- HYHLÍK, František a Milan NAKONEČNÝ. *Malá encyklopedie současné psychologie*. 2., dopln. vyd. Praha: SPN, 1977. Knižnice psychologické literatury.
- JIRÁSKOVÁ, Věra. *Mezigenerační porozumění a komunikace*. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-80-5.
- KOCOURKOVÁ, Andrea. *Motivace pěstounů k pěstounské péči na přechodnou dobu* [online]. Pardubice, 2020 [cit. 2022-06-08]. Dostupné z: https://dk.upce.cz/bitstream/handle/10195/76911/KOCOURKOVAA_MOTIVACE_PESTOUNU_AS_2020.pdf?sequence=4&isAllowed=y
- KOLČÁRKOVÁ, Irena a Lenka LACINOVÁ. *Rodičovství očima matek neklidných dětí*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu - Barrister & Principal, 2008. Psychologie (Barrister & Principal). ISBN 978-80-87029-47-3.
- KOPŘIVA, Pavel. *Respektovat a být respektován*. 3. vyd. Kroměříž: Spirála, 2008. ISBN 978-80-904030-0-0.
- LOKŠOVÁ, Irena a Jozef LOKŠA. *Pozornost, motivace, relaxace a tvořivost dětí ve škole*. Praha: Portál, 1999. Pedagogická praxe. ISBN 80-7178-205-x.
- LOVASOVÁ, Lenka. *Rodinné vztahy*. Praha: Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006. ISBN 80-86991-66-0.
- MALENOVSKÁ, Eva. *Pozitiva a negativa kontaktů dítěte v pěstounské péči se svou biologickou rodinou* [online]. Brno, 2012 [cit. 2022-06-08]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/gtx44/DP_Malenovska.pdf.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Náhradní rodinná péče: průvodce pro odborníky, osvojitele a pěstouny*. Praha: Portál, 1999. ISBN 80-7178-304-8.
- MATĚJČEK, Zdeněk. *Rodiče a děti*. Třetí, upravené vydání (ve Vyšehradu první). Praha: Vyšehrad, 2017. ISBN 978-80-7429-797-7.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-86429-19-9.

- MATOUŠEK, Oldřich. *Metody a řízení sociální práce*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0213-4.
- MIKULKOVÁ, Milena. *Ruce hlavu vzhůru, rodiče!: na výchovu selským rozumem*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5606-6.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace pracovního jednání a její řízení*. Praha: Management Press, 1992. ISBN 80-85603-01-2.
- NOŽÍŘOVÁ, Jana. *Náhradní rodinná péče*. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-86131-91-7.
- PARSONS, Rob. *Prarodičem snadno a rychle (a dobře)*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2015. ISBN 978-80-7195-775-1.
- PAZLAROVÁ, Hana, ed. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1020-7.
- PAZLAROVÁ Hana, ed. MATOUŠEK, Oldřich. *Dítě traumatizované v blízkých vztazích: manuál pro profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1242-3.
- PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času: [teorie, praxe a perspektivy výchovy mimo vyučování a zařízení volného času]*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-423-6.
- PLAMÍNEK, Jiří. *Tajemství motivace: jak zařídit, aby pro vás lidé rádi pracovali*. 3., rozšířené vydání. Praha: Grada Publishing, 2015. Poradce pro praxi. ISBN 978-80-247-5515-1.
- PLCHOVÁ, Barbora. *Příčiny umístění dítěte do příbuzenské pěstounské péče v Praze 12* [online]. Praha, 2016 [cit. 2022-06-08]. Dostupné z: https://is.jabok.cz/th/jmkf5/bakalarska_prace_UK.pdf
- ŘÍČAN, Pavel. *Psychologie*. 3. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-560-8.
- SOBOTKOVÁ, Irena. *Psychologie rodiny*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0217-2.
- SOBOTKOVÁ, Irena a Veronika OČENÁŠKOVÁ. *Pěstounská péče očima dospělých, kteří v ní vyrostli: trendy vs. zkušenosti*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013. ISBN 978-80-244-3821-4.

- SYCHROVÁ, Adriana. *Pedagogické aspekty náhradní rodinné péče*. Vydání I. Pardubice: Univerzita Pardubice, Fakulta filozofická, 2015. ISBN 978-80-7395-955-5.
- ŠKOVIERA, Albín. *Trendy náhradnej výchovy*. Bratislava: Petrus, 2007. ISBN 978-80-89233-32-8
- ŠKOVIERA, Albín. *Dilemata náhradní výchovy: [teorie a praxe výchovné péče o děti v rodině a v dětských domovech]*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-318-5.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.
- VRÁNOVÁ, Lucie. *Sociálně-právní analýza přechodné pěstounské péče v České republice*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče, 2011. ISBN 978-80-87455-09-8.
- ZEZULOVÁ, Dagmar. *Pěstounská péče a adopce*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0065-9.
- Formy náhradní rodinné péče* [online]. 2021 [cit. 2021-12-29]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/formy-nahradni-rodinne-pece>
- Příbuzenská pěstounská péče - rizika a přínosy pro děti* [online]. Olomouc, 2021 [cit. 2021-12-30]. Dostupné z: https://is.caritas-vos.cz/th/qhtnf/AP_Adamcova_Sarka_2021.pdf. Absolventská práce. CARITAS- Vyšší odborná škola sociální Olomouc.
- UHLÍŘOVÁ, Veronika. *Dítě ve výchově příbuzných* [online]. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit, 2010 [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/wp-content/uploads/2017/01/dite-ve-vychove-pribuznych.pdf>
- Náhradní rodinná péče vykonávaná příbuznými dítěte* [online]. Praha: NADAČNÍ FOND J&T, 2014 [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/wp-content/uploads/2017/03/publikace-158.pdf>
- ŠTĚRBOVÁ, Dana. *Aktuální otázky náhradní rodinné péče* [online]. TRIADA-Poradenské centrum, 2009 [cit. 2022-03-19]. Dostupné z: http://detskyusvit.cz/wp-content/uploads/2018/08/sbornik_2009.pdf
- Zákon o sociálně-právní ochraně dětí* [online]. [cit. 2022-06-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-359>

10 PŘÍLOHY

10.1 Dotazník

Dobrý den,

jmenuji se Diana Pidimová a jsem studentkou 2. ročníku Univerzity Pardubice, Fakulty filozofické oboru Resocializační pedagogika. Nyní píší diplomovou práci na téma Příbuzenská pěstounská péče a její motivace a ráda bych Vás požádala o vyplnění dotazníku, který poslouží jako podklad pro zpracování mé diplomové práce. Vyplnění dotazníku je zcela anonymní.

Děkuji za Váš čas!

1. Jsem: a) žena

b) muž

2. Kolik je Vám let?

3. Jaký vztah máte k dítěti/dětem, které máte v péči?

a) prarodič b) sourozenec c) teta/strýc

d) jiné (prosím napište)

4. Jak dlouho máte dítě/děti v péči?

.....

5. Kolik dětí máte v péči?

.....

6. Pečujete o další nezletilé, nezaopatřené dítě/děti, které nejsou v příbuzenské pěstounské péči?

a) ano b) ne

7. Kdo Vás oslovil s tím, zda budete pěstouny?

.....
.....

8. Co Vás vedlo k přijetí dítěte/dětí do péče?

.....
.....
.....

9. Co se stalo v původní rodině dítěte/dětí, které jste přijali do péče?

.....

.....
.....

10. Udržujete kontakt s biologickými rodiči dítěte/děti?

- a) ano b) ne

11. Udržuje kontakt s biologickými rodiči dítě/děti, které máte v péči?

- a) ano b) ne

12. Pokud jste na přechodí otázku odpověděl/a ano, v čem vidíte pozitiva udržování kontaktu s biologickými rodiči?

.....
.....
.....

13. V čem vidíte negativa udržování kontaktu s biologickými rodiči?

.....
.....
.....

14. Co pro Vás bylo nejtěžší po přijetí dítěte/děti do péče?

.....
.....
.....

15. Co bylo po přijetí do péče nejtěžší pro dítě/děti?

.....
.....
.....

16. Jak reagovalo na přijetí dítěte/děti do péče Vaše okolí?

.....
.....
.....

17. Jaké problémy jste řešil/a po začátku přijetí dítěte/děti do péče?

.....
.....
.....

18. Kdo Vám nejvíce pomáhal při přijetí dítěte/děti do péče? (Můžete zvolit více odpovědí)

- a) Sociální pracovník OSPOD b) klíčový pracovník doprovázející organizace
- c) jiný pěstoun d) dětský psycholog e) příbuzní
- f) někdo jiný (uved'te kdo) g) nikdo